

העולם

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Botlatókövek a Lauderben

Dallos Hanna (1907–1945) és Strausz Lili (1906–1945) emlékére egy-egy botlatókövet avattak a budapesti Lauder közösségi iskola szervezésében. Mindketten a mostani intézménynek helyet adó épületben dolgoztak varrónőként, de a deportálásukat követően, úton Dachau felé, életüket veszítették. A mostani rendezvényen többek között részt vett Karácsony Gergely főpolgármester, Pokorni Zoltán polgármester, dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke, Heisler András, a Mazsihisz volt elnöke és Kirschner Péter, a Mazsike elnöke is.

A mai színes, vidám, étellel teli épületben már semmi sem emlékeztet azokra a szörnyű 1944-es időkre, amikor a Mallász

Gitta által vezetett varrodában dolgozó zsidó nők, asszonyok az életükért remegtek minden egyes nap. Am a Laudernek (teljes nevén a Javne Zsidó Közösségi Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Zenei Alapfokú Művészeti Iskola) köszönhetően mostantól botlatókő őrzi Dallos Hanna és Strausz Lili emlékét, akik itt rettegtek a körülöttük tomboló, emberek által keltett vérzivatarból. És amitől félték, bekövetkezett: 1945-ben nem térhettek haza – meghaltak a Ravensbrückből Dachau felé tartó vonaton.

A Lauder Javne közösségi iskolában az Elágazó Ösvények Kertje projekt keretében helyezték el a két áldozat botlatókövéit.

– Annak a történetnek, amire ma emlékezünk, két rétege van. Egyrészt szól arról, hogy mi történt valójában, s milyen emberi hősiességek és bátorságok alakították az akkori életet; a másik réteg viszont abból a szimbolikus erővel bíró eseményből

fakad, hogy mi itt most együtt vagyunk – mondta beszédében Horányi Gábor, a Lauder Javne közösségi iskola főigazgatója. – Ez azért fontos, mert akik most itt vannak, sok mindenben különböznek, ám még több mindenben hasonlítanak. A mai Magyarországon pedig szimbolikus ere-

korszakok, amelyek óriási súllyal terhelték meg az akkor élt embereket, s ezekben a korszakokban olykor még az is kérdéses volt sokak számára, vajon fölismerik-e: választút előtt állnak. Voltak emberek, sajnos kevesebben, akik a nehezebbnek tűnő, de jó utat választották. Hálás vagyok érte, hogy ezek az emberek esélyt adtak nekünk, a kései utódoknak arra, hogy könnyebben felismerhessük az előttünk álló utakban rejlő lehetőségeket vagy veszélyeket.

A köszöntők után a vendégek az intézmény udvarán hallgatták meg a diákok irodalmi és zenés műsorát.

Mivel Dallos Hannának és Strausz Lilinek nem lehetett sírhelye, szimbolikus módon egy korabeli varrógép márványlappal fedett tetején helyezték el a résztvevők a tisztelet, a kegyelet és az emlékezés köveit.

A főpolgármester elhelyezi az emlékezés köveit

je van annak, hogy mi most itt és így vagyunk együtt.

Horányi Gábor ezzel vélhetően arra utalt, hogy a Lauder zsidó diákjain kívül a rendezvényen részt vettek keresztény iskolába járó diákok, és jelen voltak keresztény papok is, továbbá megjelentek kormánypárti és ellenzéki politikusok, így Karácsony Gergely főpolgármester és Pokorni Zoltán, a Hegyvidék polgármestere.

Ünnepi beszédében Budapest főpolgármestere így fogalmazott: „Az Elágazó Ösvények Kertje cím gyönyörű és nagyon szép képet rejt, hiszen az életünk sokszor megkínál minket azzal, hogy választút elé állít bennünket.”

– Az egyik út általában könnyű és megúszós, de mindig van egy másik, amelyik nehezebbnek, keményebbnek tűnik – folytatta Karácsony Gergely. – Nagy kérdés, hogy a hétköznapi életünkben vajon mindig fel tudjuk-e ismerni, melyik utat kell követnünk. Voltak olyan történelmi

Karoline Edtstadler: Ausztria jelentősen növeli az osztrák zsidóság támogatását

Az osztrák kormány úgy döntött, csaknem duplájára emeli a zsidó élet védelmének és előmozdításának támogatására szánt összeget, melynek előteremtésére az ausztriai zsidó kulturális örökségről szóló törvény alapján van lehetőség. A zsidóság jelenlegi 4 millió eurós támogatását 7 millió euróra növelik.

Karoline Edtstadler, az európai uniós ügyekért felelős tárca nélküli miniszter jelentette be Bécsben, hogy csaknem duplájára emelik a

zsidó élet védelmének és előmozdításának támogatására szánt összeget. Elmondása szerint a lépésre azért is szükség van, mert a zsidóság nyílt támogatása a legjobb eszköz az antiszemitizmus elleni harcban. A zsidó közösséget Ausztria történelmének alapvető részeként határozta meg.

Az országban, ahol csak későn ismerték el a holokauszt alatt történelemért az állam felelősségét, kicsi, de növekvő létszámú zsidó közösség él.

A miniszter a Salzburgi Ünnepi Játékok előtt pár nappal tartott beszédében emlékeztetett, hogy a közelgő kulturális fesztivált is a zsidó származású Hugo von Hofmannsthal és Max Reinhardt alapította. (MTI via Híradó.hu)

Mártírjainkra emlékeztünk a Kozma utcai temetőben

A Budapesti Zsidó Hitközség hagyományos központi rendezvényén a Kozma utcai temetőben tiszteltük mártírhálált halt hittestvéreink emléke előtt. Jelen voltak a hazai rabbikar tagjai, kántorok, hitközségi dolgozók, a templomkörzetek hívei és a Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnázium tanuló is.

Mester Tamás BZSH-elnök emlékező szavai után Darvas István főrabbi szólt a holokauszt során elhunyt hittestvéreinkről.

Ezt követően Zucker Immanuel főkántor énekelt, majd mindenki elhelyezte az emlékezés köveit, elhaladva a Mártíremlékmű előtt sorfalat álló diákok előtt, akik azt jelképezték, hogy a zsidóságnak a borzalmak ellenére is van jelene és jövője.

Végül a résztvevők átvonultak az ismeretlen munkaszolgálatos emlékművéhez, és ott is elmondták a kádist, valamint elhelyezték a kegyelet kavicsait.

Útban az auschwitzi emlékmű felé: Radnóti Zoltán, Fröhlich Róbert és Darvas István főrabbi, valamint dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke

„Minden magyar kormánynak az a kötelessége, hogy megvédje minden állampolgárát”

Grósz Andor kezdeményezésére Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter hivatalában fogadta a Mazsihisz-elnököt, aki hangsúlyozta: mivel magas rangú állami vezetők az elmúlt napokban a magyar zsidóság körében megütöztetett keltő nyilatkozatokat tettek, a Mazsihisz határozott állásfoglalást tart szükségesnek a magyar kormány részéről az ilyen jellegű megnyilatkozások esetében.

A Mazsihisz elnöke Gulyás Gergely kancelláriaminiszterrel tárgyalt

a politikus hivatalában. A találkozót Grósz Andor kérte a Miniszterelnökséget vezető minisztertől annak érdekében, hogy megvitassák az elmúlt napokban állami vezetők részéről elhangzott, országos és nemzetközi szinten is negatív visszhangot kiváltott nyilatkozatok megítélését.

A megbeszélésen Grósz Andor hangsúlyozta: a Mazsihisz helyesli, hogy a magyar kormány zéró toleranciát hirdetett az antiszemitizmus minden formája ellen. De magas rangú közéleti személyiségektől olyan

megnyilatkozások hangzottak el az elmúlt napokban – tette hozzá az elnök –, amelyek joggal keltettek megütöztetést mind a magyar zsidó közösségben, mind abban a magyar társadalmi közegben, amely felelősnek tartja Horthy Miklóst a magyarországi holokauszt tragédiájában.

Grósz Andor kifejezte azt a véleményét, hogy ezek a megnyilatkozások a meghirdetett zéró tolerancia elvébe nem férnek bele. A Mazsihisz-elnök azt mondta: ebben az ügyben a Mazsihisz és a magyar zsidóság határozott állásfoglalást tart szükségesnek a magyar kormány részéről.

A megbeszélésen elhangzott, hogy Orbán Viktor miniszterelnök 2017-ben kijelentette: „Minden magyar kormánynak az a kötelessége, hogy minden állampolgárát – származásra való tekintet nélkül – megvédje, de a második világháború idején ennek az erkölcsi és politikai követelménynek Magyarország nem tett eleget, és a magyar vezetés bünt követte el azzal, hogy kiszolgáltatta a magyarországi zsidóságot a nácioknak.”

Ennek kapcsán Grósz Andor közölte: a negatív visszhangot kiváltó nyilatkozatok miatt szükséges lenne, hogy a magyar kormány most, 2023-ban ezt megerősítse.

A Gulyás Gergellyel folytatott megbeszélés másik lényeges pontja a 150 éves múlttal rendelkező Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem épületének tervezett felújítása volt. Mivel e beruházás anyagi támogatására a magyar kormány nyitott, a mostani találkozón ennek kapcsán a Mazsihisz-elnök elmondta: ahhoz, hogy a fejlesztés időben elindulhasson, már idén meg kellene kezdeni a beruházás tervezését, előkészítését, amihez kérte a kancelláriaminiszter támogatását.

Szóba került a Mazsihisz fenntartásában működő, de közfeladatokat is ellátó Szeretetkórháznak a kormány által eddig is támogatott fejlesztése, amelynek további támogatására – mint az a mostani találkozón kiderült – a magyar kormány ugyan csak nyitottságot mutat.

MINISZTERELNÖK

Prof. Dr. Grósz Andor úr,

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke részére

Budapest

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Zsidó Honfitársaim!

Amikor lezárunk egy időszakot és átlépünk egy újba, a számvetés mellett mindig lehetőségünk nyílik az újakezdesre is. Azt hiszem, a mögöttünk álló, emberpróbáló évnek nem lesz nehéz búcsút inteni, hogy végre új célokkal, tervekkel felvértezve, egy békésebb, nyugodtabb jövőbe vetett hittel tekinthessünk előre.

Engedje meg, hogy ros hásáná alkalmából tisztelettel köszöntsem Önt és az ünneplő magyar zsidó közösség tagjait. Kívánom, hogy a sófár hangja tegye felemelővé az ünnepet, a kerek, mézes kalács pedig édessé az új esztendő.

Legyenek valamennyien a jó évre beírva!

Budapest, 2023. szeptember 15.

Tisztelettel:

Orbán Viktor

Sömini áceret és szimchát tóra

Esőért imádkozunk * Szimchát tóra * A Tóra völégénye – A Börésit völégénye * A körtáncok

Sömini áceret szó szerint azt jelenti, hogy „a gyülekezés nyolcadikja”, ti. nyolcadik napja. Ennek ellenére önálló ünnep, nem tartozik a szukkothoz: nem ülünk a szukkában és nem nyúlunk a négy növénnyajtához, gyertyagyújtáskor és az esti ima utáni kiddus során Sehechejenu mondunk, mint minden ünnep beköszöntekor. De az igaz, hogy sömini áceret teszi fel a szukkotra a koronát. Bölcsen a sávuotot is áceretnek, gyülekezésnek nevezik, és azt is úgy tekintik, hogy kiegészíti, teljessé teszi a hétnapos peszáchot.

Az ünnep „forrása”, amelyből „tanuljuk” az ünnepet (vagyis az ünnep „skripturális”, tórai alapja) Mózes 3. könyvének 23. fejezetében van: „Hét napon át hozzatok tűzáldozatot az Örökkévalónak. A nyolcadik napon szent kihirdetések legyen, hozzatok tűzáldozatot az Örökkévalónak. Gyülekezés (áceret) az, semmi munkát ne végezzetek.” Mózes 4. könyvében is írva áll: „Nyolcadnapra gyülekeztek legyen, semmi munkát ne végezzetek, és hozzatok kellemes [=szívesen fogadott] illatú égőáldozatot, tűzáldozatot az Örökkévalónak, egy bikát.”

Az áceret, gyülekezés a Jóteremtő Izrael iránti szeretetét fejezi ki. Hét napig voltunk Jeruzsálemben a zarándokünnep Atyánk színe előtt, s most azt mondja fiainak az apa: még egy napon gyűjtsétek egybe népemet, mert nehéz megválnom tőlük.

A midrás más magyarázatot is tud. Az Örökkévaló minden hónapra szánt ünnepet: a niszán óra a peszáchot, ijjarra a peszách kátánt, a kis peszáchot, szivánra a sávuotot. Aztán támmuz hónapban vétkezett Izrael, akkor imádtuk az aranyborjút, akkor törte össze Mose rábbénu a törvénytáblákat. Nem is adott ünnepet arra a hónapra a Jóteremtő, s még az utána jövőkre sem, év elul hónapra. Tisré hónapban aztán bőségesen kipótolta a két hónapos kimaradást: ros hásanát kaptuk az ünneptelen támmuzért kárpótlásul, jom kippur ávért, szukkotot pedig elulért. És mit kapott akkor tulajdonképpen tisré, ha minden ünnepe csak más hónapról maradt restancia pótlása? Sömini áceretét: tisré azt saját jogán kapta... Külföldön két-naposak az ünnepeink, a szukkotot lezáró vagy kiegészítő ünnep is két-napos. De csak az elsőt hívják sömini áceretnek, a második szimchát tóra. Erecben mindkettő ugyanarra a napra esik.

Esőért imádkozunk

A muszáf előtt mázkir van, halottaink lelkéért imádkozunk. A muszáfban van egy betét, esőért imádkozunk benne. Már előtte is *masiv háruách omorid hágásem*-et mondott mindenki halkan a muszáfban („meghozza a szelet és hullatja az esőt”) a második bráchában. (Nyáron itt nem mondunk semmit Erec Jisráelen kívül; Izraelben *morid hátál-t* [lecsapatja a harmatot].)

A tfilát hágesem, az esőima pijtuban Ávráám, Jichák, Jákov, Mose, Áháron és a tizenkét törzs érdemeit emlegetjük, hogy azokért nyíljanak meg az ég csatornái:

„Emlékezz az [ős]atyára [=Ávráámra], ki tört Feléd mint víznek árja”. „Emlékezz arra, aki az »Ugyan hozzon már valaki egy kis vizet« hírlü adásában született” [=Jichák: Ávráám jó szívvel fogadta a három angyalt, először is vízért szalajtott, hogy lemosás lábukról az út porát; ekkor adtak hírlü neki az angyalok Jichák születését]. „Emlékezz arra, aki botjával kelt át a Jordánon” [=Jákov; 1Mózes 32:11.]... „Emlékezz a vízből sáskosárban kihúzótra” (Mózesre; 2Mózes 2:10.). „Emlékezz az Alapkö [=a Szentély] kinevezettjé-

re, aki ötször merült meg vízben” [=Áháron; 3Mózes 16.]. „Emlékezz a tizenkét törzsrre, amelyeket átvettél a vizek hasadékan” [=a szétvált Vörös-tengeren; v. ö. 2Mózes 14:15., 15:21.].

A cházán így fejezi be az esőimát: „Mert te vagy az Örökkévaló, a mi Istenünk. Te teszed, hogy fújjon a szél és hulljon az eső. Aldásra, ne átokra! Életre, ne halálra! Bőségre, ne szűkölködésre!” A közösség mindhárom felkiáltás után áment mond.

Szimchát tóra

Ezt az ünnepet nem említi a tóra, de bölcsen háláchába vették, hogy ha végére érünk a tórának, szöudát kell ülni.

Talmudtraktátus végére érve is szokás lakomát ülni. Amikor a hetizakaszok felolvasásával Mózes öt könyvének végére értünk, örömmel, körtáncokkal – hákáfot – kell ezt emlékeztetessé tenni, este a máriv után, reggel a sácharit után. Hálélt is mondunk.

Mint tudjuk, a tóra ötvennégy szidrára van felosztva, minden szombaton felolvasunk egyet, olykor kettőt, egy év alatt az egész tórát. Erec Jisráelben tisré hó 22-én, külföldön 23-án fejezzük be. Ez a szimchát tóra.

De a tóratanulás nem „fejeződik be”. Ezt azzal is jelezzük, hogy Mózes ötödik könyvének végére érve azonnal újra olvasni kezdjük az elsőt.

A Tóra völégénye – A Börésit völégénye

Különleges szimchát tórai micva minden jelenlévőt felhívni a tórához, mert megírva áll: „Tórát parancsolt nekünk Mose, Jákov közösségének örökét” (Dóvarim 33,4). Jákov egész közössége kapta a Tórát, minden tagjának egyenlő része van benne. Ezért mondták bölcsen: Ne úgy olvasd, hogy örökség, hanem jegyesség; mert nem hullik az senkinek sem magától az ölébe, mint az örökség, „el kell jegyezned magadnak”, meg kell szerezned, tanulnod kell, meg kell dolgoznod érte. Ezért hívják a Tóra jegyesének, völégényének, akit utóljára hívnak fel Mózes 5. könyvéhez, és a Börésit jegyesének azt, akit elsőnek hívnak fel a Teremtés könyvéhez.

Ezen a napon nemcsak a felnőtteket hívják fel a tórához, hanem a gyerekeket is, mindet egyszerre. Tálitot tartanak a fejük fölé, és kórusban mondják a bráchát azzal a felnőttel együtt, akit felhívják velük; ennek a felhívásnak, alijának a neve: „az összes gyerekek”. A megfelelő szakasz felolvasása után idézni szokták Jákovnak Mönáséra és Efrájimra mondott áldását: „Az az angyal, aki minden bajból kimentett, az áldja meg e fiúkat, és rajtuk neveztessek nevem [=és bennük éljek tovább, tartsák fenn nevetem] és atyám neve, Ávráám és Jicháké, és szaporodjanak el az Országban, mint a halak.”

Három tóratekerceszt veszünk elő szimchát tórákor

Az elsőből a „Vözet hábráchá” című szidrárt olvassuk, 5Mózes 23. fejezetét végig. A végére érve a közösség hangosan felkiált, mint a tóra minden könyvének végére érve: „Légy erős, légy erős, erősítsük egymást!”

Hogy mindenkinek jusson alija, kivételesen megengedték, hogy többször is felolvassák ugyanazokat a pászukokat. Ha már mindenkire sor került, akkor hívják fel a chátán Tórát, „a Tóra völégényét”, ha van a zsinagógának rabbija, akkor azt, vagy más olyan embert, aki a Tórában való jártasságáról ismeretes, és vele olvassák a méane Elohej kedem szavaktól végig. A közösség

e szavaknál: „Nem támadt több próféta Izraelben Mózeshez fogható, olyan, akit színről színre ismer az Örökkévaló. A jelek és csodák dolgában sem, amelyeket Egyiptom országában művelt az Örökkévalótól küldve a fáraó és minden szolgálói előtt, egész országa előtt. Meg annak az egész erős kéznek [hatalomnak] és mind ama félelmetes tetteinek dolgában, amelyet végbe vitt Mózes egész Izrael szemé láttára.”

A „Légy erős, légy erős, erősítsük egymást!” felkiáltás után felemelik a tóratekerceszt, de most nem a szokásos módon, felmutatója felé kinyitva három írott lapjával, hanem a közösség felé, amint írva áll: Egész Izrael népe szemé láttára.

Felhívják a tórához a chátán Börésitet, „a Teremtés könyvének völégényét”, ez megint csak a rabbi vagy a rásekol, a közösségi előljáró, ő a vezető, az egész közösség elismeri, és a második tóratekerceszből elkezdik olvasni: „Mikor Isten teremteni kezdte az eget és a földet...”, addig, hogy „be lett végezve az ég és a föld... mert akkor szünt meg minden munkájától, amelyet teremtve végzett Isten”. A Teremtés minden napja végén felkiált a közösség: „És lett este és lett reggel, egy nap... második nap... harmadik nap” stb. A „be lett végezve” kezdetű szakaszt is hangosan mondjuk mindannyian, csak azután olvassa fel a bál koré vagy lejnol a tóratekerceszből. A végére érve fél kádist mond, majd szétnyitják a harmadik tóratekerceszt, abból olvasnak a máftirnak a 4Mózes fejezetéből (29:30–31.). Az ünnepre írja elő az áldozatokat: „A nyolcadik napon gyülekezétek legyen...”

A háftára Jóhosuá (Jósué) könyvének első fejezetéből van (1–18.). Ez a Tóra folytatása: Mózes halálával és a kormánypálca Jóhosuá Bin Nun kezébe való átadásával kezdődik, azzal, amivel Mózes 5. könyve befejeződik.

A körtáncok

Szimchát tóra napján hét körmenetet tartunk a tóratekercessekkel.

Az összes tóratekerceszt kivesszük a frigszekrényből, azokat is, amelyek paszulok, azaz olyan hiba vagy kopás van bennük, hogy érvénytelen a belőlük való felolvasás, javításra szorulnak. Van, ahol gyertyát vagy lámpát helyeznek el a frigszekrényben, hogy tóratekercesei nélkül se álljon üresen és sötéten, mert írva áll: „Lámpás a micva, a Tóra fény” (Példabeszédek 6:23.). A cházán lépdél a tóratekercessekkel vonuló menet élén, pászukokat olvasva fennhangon a máchzorból, az ünnepi imakönyvből. Azt kérjük bennük az Örökkévalótól, figyelmezzon Izrael imáira, segítse meg és tegye sikeressé útjait. A gyerekek is részt vesznek a vidám felvonulásban miniatűr (nyomatott) tóratekercessekkel, a hákáfot, azaz a felvonulások rendjét hirdető feliratokkal, zászlócskával. „Láthattad, megtudhattad, hogy az Örökkévaló az Isten, nincs kivüle más” (5Mózes 4:35); ezt a pászukot olvassák fel legelőször, mielőtt kinyitják a frigszekrényt.

Minden kör előtt mondatokat olvasnak fel, aztán dallal-táncal megindul a gyülekezés.

Erecben második hákáfot, pótfelvonulást is rendeznek az ünnep kimenetele után. A diaszpóra zsidóival való azonosulás jele ez, mert azok csak most kezdik a szimchát tórát. Ekkor zeneszerszámokkal is fokozható a vidámság.

Nagy micva az öröm, kivált, ha a Tórához kapcsolódik. Egy chászid bölcselkedés szerint az egész szőlőchotos elul hónap, aztán ros hásaná, jom kippur és szukkot nem egyéb, mint a szimchát tórai körtáncok megnyitójára való felkészülés.

Israel Méir Lau

Körzeti Kitekintő

Pécs

A Dohány utcától a Broadwayig • A legszebb zsidó örökzöldek

Jó hangulatú koncert részesei lehetünk a zsinagógában nemrégiben. Fellegi Balázs, Nógrádi Gergely és Neumark Zoltán zsidó szerzők műveit adták elő. A héber dalok mellett felcsendültek világi melódiák is.

Érdekes volt héber nyelven meghallgatni olyan számokat, mint az Evergreen medley az Óz című filmből, a Wonderful world, az Edelweiss és a Funicula.

Több ismert operettrészlet, valamint a Lila akácok, a Tojours L'amour, A vén budai hársfák és a Van a Bajza utca sarkán című dal is szerepelt a műsorban.

A koncert végi vidám éneklésbe a közönséget is bevonták.

Fellegi Balázs, Neumark Zoltán és Nógrádi Gergely

A hitközség Könyvklubja

Beszélgetés Kaiser Lászlóval, a klub alapítójával

– Mikor alakult a klub és kinek az ötlete volt?

– A Pécsi Könyvklubot 2020 novemberében alapítottuk néhányan. Akkor dúlt a Covid, és jó ötletnek tűnt, hogy egyszerre olvassunk zsidó témájú irodalmat, majd beszélgessünk is róla. A hitközség néhány tagja csatlakozott hozzánk, valamint a téma iránt érdeklődő ismerősök is. Akkor már mindenki ismerte a Zoomot, amely a beszélgetések internetes platformja, az e-könyvek olvasása révén pedig ki tudtuk kerülni a könyvesboltokat, könyvtárakat.

– Mit tapasztaltatok? Bevált a kezdeményezés?

– Néhány könyv közös olvasása után úgy láttuk, hogy az ötlet működőképes. Kis közösségünk tagjai pedig igénylik a minden hónapban egy-egy hétfőn zajló irodalmi beszélgetéseket. Már 36 könyv elolvasásán és megbeszélésén vagyunk túl.

2021 márciusában meghívtuk az aktuális könyv szerzőjét, Kepes Andrászt is, hogy együtt beszélgessünk a regényéről. Azóta minden találkozóra hívunk vendéget, lehetőleg a szerzőt. Kiváló írók jöttek el hozzánk, kivétel nélkül oldott hangulatú, tartalmas esteken vehettek részt tagjaink, valamint azok is, akik csatlakoztak hozzánk ezeken az alkalmakon.

– Melyek voltak igazán emlékeztető pillanatok?

– Nehéz kiemelni a legérdekesebb beszélgetéseket, annyi jó könyvet olvastunk, annyi érdekes szerző volt vendégünk, így csak néhány nevet említek meg: Spiró György, Závada Pál, Parti Nagy Lajos, Gárdos Péter, Márton László, Lugosi Viktória, Sándor Erzs, Vámos Miklós voltak velünk egy este erejéig. Különös varázsa van annak, hogy elolvassunk egy könyvet, aztán frissebben a szerző válaszol a művel kapcsolatos kérdéseinkre.

– Külföldi szerzőkkel nehéz lenne ilyen találkozásokat megszervezni. Az olvasmányok ajánlásakor ezért előnyben részesítitek a magyar írókat?

– Mivel nagyon élvezzük ezeket a beszélgetéseket, a súlypont a kortárs zsidó magyar irodalom lett. Azt tapasztaljuk, hogy a szerzők örömmel fogadják meghívásunkat, és mi is szívesen mélyedünk el ebben a színes, sokrétű világban az érdekes könyveket olvasva.

– Nyáron mi volt a klub működésének rendje?

– Nyáron szünetet tartottunk a rendezvényekben, de nem az olvasásban. A klubtagoknak két könyvet javasoltam erre az időszakra, amiket neked is ajánlok. Az egyik Tompa Andrea zseniális regénye, a Sokszor halunk meg. A másik Philip Roth Apai örökség című műve. Tompa Andrea eleget tett meghívásunknak, és a Pécsi Zsidó Szabadegyetem keretein belül eljött hozzánk, hogy a könyveiről beszéljen nekünk.

Mitzki Erzsébet

Nagykorös

Elkezdődött a zsinagóga ablakainak cseréje

A nagykorösi zsinagógát 98 éve avatták fel, a népirtás előtti idők egyik utolsó jelentős zsidó épületeként. A helyi közösség még az ateista uralom néhez évtizedeiben is igyekezett megóvni és rendben tartani, majd a hívek segítségével a rendszerváltás után is folytatódott a felújítás, amihez különböző állami pályázatokból is kapott támogatást a hitközség.

Sajnos az eltelt majd 100 év oly mértékben megviselte a nyílászárókat, hogy azok szinte alig védik a belső teret, az imádkozók közvetlenül érezheték az esetenként mostoha időjárást, az ablakokon befúj a szél, beesett az eső. Most egy jelentős hagyatéki adomány lehetővé tette az emeleti rész két legjobban elhasznált ablakcsoportjainak cseréjét több mint 5,5 millió forintért.

A díszes új ablakokra a zsinagóga hagyományainak megfelelően felkerült az adományozók, dr. Nadas Mária és dr. Nadas Anna neve. A Nadas ikrek édesapja Nagykorösön volt fogorvos, ők maguk gyermekkoruk után elköltöztek a városból, kutatóorvosként távoli országokban, Dél-Afrikában, Hollandiában éltek, de szívükben megőrizték ezt a templomot, és úgy végrendelkeztek, hogy vagyonuk egy részét az itteni zsidó közösségre hagyják.

A műemlék épület ablakait a bajai Timbor-fa Kft. gyártotta le újra – művészi igényességgel. Alappal bízhatunk abban, hogy az általuk készített nyílászárók újabb száz évig szolgálják majd az Örökkévalóhoz fohászolókat híveket.

Reméljük, hogy a többi ablakcsoport cseréjéhez is sikerül mihamarabb forrást találni, és nemsokára az összes ablak újra régi fényében ragyogva engedje be a nap sugarait.

Tompa Andrea

Emlékoldal

110 centi magasan lett a legnagyobb magyar bohóc a tragikus sorsú Hirsch Zoltán

Hirsch Zoltán, vagy ahogy mindenki ismerte, Zoli bohóc negyven évén keresztül volt a cirkuszok sztárja idehaza és világszerte: a mindössze 110 centiméter magas artista Oroszországtól Algériáig mindenütt megnevettette a közönséget. A mindig vidám bohóc élete mégis tragikus véget ért, származása miatt az auschwitzi haláltáborba hurcolták.

A Habsburg-trónörököszt is lenyűgözte Zoli bohóc, alias Fips

Hirsch Zoltán 1885. február 6-án látta meg a napvilágot Dombóváron, szerény körülmények között élő, zsidó származású munkáscsalád öt gyermeke közül harmadikként. Élete első három évét rendellenesen apró termete és angolkórja miatt nagy részét kórházban töltötte, de később sem volt jobb sorsa, gyerektársai folyamatosan gúnyolták, megalázták. Apja nyomdokaiba lépve Zoli kitanulta a bádogosmesterséget, azonban miután a család Pécsre költözött, magával ragadta egy teljesen új világ, a cirkusz világa. Szülei tiltása ellenére folyamatosan a helyi Schmitt-cirkusz sátráinál őgylgett, beszédbe elegyedett az artistákkal, később már munkát is vállalt a társulatnál, az öltözőköt takarította és vizet hordott a személyzetnek.

Az alig több mint egy méterre nőtt kamaszfiú hamarosan elhatározta, a világ legkisebb bádogosa helyett inkább a világ legnagyobb bohóca lesz. Budapestre, majd Bécsbe utazott, ahol igyekezett kapcsolatba kerülni a helyi cirkuszi világ képviselőivel, jelmez fénycépeket készített magáról, melyeket egyfajta névjegyként nyújtott át az artistáknak, impresszárióknak, illetve postán elküldte őket neves európai cirkuszok igazgatóinak. A kitartó

próbálkozás végül meghozta az eredményt, Zolinak szerződést ajánlott az amszterdami Max Schumann-cirkusz. Mivel hősünk magyar neve nem sokat mondott a holland közönségnek, Fips művésznévén lépett színpadra, ahol gyakran különböző jelmezekben – például török basaként – adott elő mutatványokat, apró létrára mászott, orra bukott, tortával dobálták, kergették a társai.

Hamarosan elcsábította Fips bohócot a Senez artistacsoport, akikkel bejárta egész Európát, sok más helyszín mellett felléptek Moszkvában, Londonban, Rómában, Velencében, Marseille-ben, de (háromszor is) eljutottak Dél-Amerikába és Afrika francia gyarmati részére is. 1909-ben egy beszámoló szerint Ferenc Ferdinánd Habsburg trónörökös is megnézte gyerekeivel a világhírű bohóc műsorát, a később Szarajevóban merénylet áldozatául esett főherceget lenyűgözte a komoly artistaszakudással bíró Hirsch előadása. A hosszú külföldi karriert követően végül az első világháború idején hősünk hazatelepült Budapestre, ahol 1915-től immár saját nevével, Zoli bohócként lépett színpadra és vált a magyar közönség, elsősorban a gyerekek kedvencévé.

Imádott a saját természetén viccelődni

A következő tíz évben Zoli bohóc ritkán fogadott el külföldi ajánlatokat, főként a Városligetben székelő cirkuszi társulatok – Könyöt Adolf sátorcirkusza, majd a Beketow, a Barokaldi, végül a Schmidt Néparéna – tagjaként lépett porondra. Nyíra sikeres lett, hogy filmes szerepekre is felkérték. Saját állítása szerint akárhová ment, azonnal felismerték, autogramért könyörögtek, gyakran a gyerekek rohamozták meg. Busás cirkuszi jövedelméből

A 110 centis sztár egyik híres mutatványa közben
Forrás: Arcanum Digitális Tudománytár

Pécsett elegáns házat és birtokot vásárolt, a fővárosban pedig az éjszakai élet ismert figurájának számított, törzshelyén, a New York Kávéházban gyakran zárás után még hajnalig kártyázott ivócimboráival.

A vele készült riportok, interjúk tanúsága szerint Zoli bohóc mindig vidám, jóvialis természetűnek mutatkozott, folyamatosan ontotta magából a poénokat, és nem restelt saját viccelődni. Egy alkalommal megkérdezték tőle, ha létezne varázserőjű növesztőpor, élne-e vele, mire ő azonnal kikérte magának a felvetést: „Isten ments! Hiszen akkor odalenne a jövedelmem!” Mások a hölgyekről faggatták, mire elmondta,

apát, és egész éjszaka szórakoztatta a Gabi névre hallgató nagybeteg fiút – visszaemlékezésében ezt az alkalmat nevezte élete legnehezebb fellépésének. Másnap a férfi meglátogatta Zolit a cirkuszban, és jó hírrel örvendeztette meg: Gabi reggelre jobban lett, és az orvosok úgy vélik, fel fog épülni.

Származása miatt eltiltották a fellépéstől, majd lágerbe hurcolták

Az 1920-as évek második felétől hősünk ismét nemzetközi vizekre evezett, legnagyobb sikereit a londoni Olympia cirkusz társulatában aratta, a róla és artista kollégáiról készült

fényképeket, filmfelvételeket az egész brit birodalomban bemutatták, de fellépett Bécsben, Hamburgban, Milánóban, Svájcban, Norvégiában is, mígnem ismét kikötött Magyarországon, a Fővárosi Nagycirkusz elődjénél, Fényes György városligeti társulatánál. Az újabb világháború és a szélsőjobboldal térnyerése azonban megakasztotta Hirsch karrierjét – noha ötvenes éveinek derekán sem szítt semmit fürgességéből és mozgékonyaságából, a zsidótörvények miatt nem engedték többet színpadra.

Az 1940-es évek elején a pályaelhagyásra kényszerített Zoli bohóc megírta önéletrajzát *Kis ember nagy élete* címmel, és főként ennek eladásából élt: házról házra járva saját maga árulta a kötetet, melyet minden egyes vevőnek személyesen dedikált. 1944-ben végül a nyilashatóságok tiltott könyveladás és a sárca csillag nem rendeltetésszerű viselése (az előírásban szereplőnél kisebb csillagot készített magának) miatt le tartóztatták. Még ekkor is humorosra vette a figurát, a vádak ellen így védekezett: „Az hittem, kicsi embernek kisebb csillag is elég.”

A hatóságok Auschwitzba deportálták, ahol egyes – ellenőrizhetetlen – történetek szerint portágyenruhában és cilinderben kellett vigyázni a haladós SS-tisztek előtt. Egy másik, szintén nem ellenőrizhető történet szerint Zoli bohóc a láger poklában is bizonyította emberiségét és helytállását: a gázkamrába küldött gyerekeket szórakoztatta, hogy elviselhetőbbé tegye számukra az utolsó perceket. Nem tudni, az 59 éves egykori cirkuszi sztárt pontosan mikor és milyen körülmények között érte a halál a lágerben, de annyi bizonyos, hogy sohasem tért haza Auschwitz poklából.

Rudolf Dániel/Dívány

Egy másik ország. Zsidók az NDK-ban

Egyik kedvenc filmem a Good bye, Lenin. A film hitelesen tükrözi, hogy milyen is volt az átlagember élete az NDK-ban, majd az újraegyesítést követően. Azonban arról nem szól, hogy zsidóként miként mentek keresztül az ott élők. Egy kiállítás ezt a hiást kívánja bemutatni.

Egy „jobb Németország” felépítésének reményében sok zsidó művész és értelmiségi hagyta nyomát az egykori kommunista Kelet-Németországban. A vallási életet viszont egy kis közönség tartotta életben a szovjet elnyomás ellenére.

Egy fiatal lány fogja édesanyja kezét, így pózolnak az 1956. május 1-jei ünnepeken. Mögöttük a berlini Karl-Marx sugárút ikonikus építészeti stílusát ismerhetjük fel – amelyet 1949 és 1961 között Stalinallee-nak hívtak. A monumentális körút Kelet-Németország egyik legjelentősebb újjáépítési projektje volt a második világháború után, amelynek célja a szocialista állam presztízsének bemutatása.

Ruth Zadek személyes archívumának diaposzítív képe szolgál fő illusztrációként az *Egy másik ország. Zsidók az NDK-ban* című kiállításához, amely a Berlini Zsidó Múzeumban látható 2023. szeptember 8. és 2024. január 14. között.

Korábban minden évben megtervezett állami felvonulást tartottak a Sztálin allén a munkások ünnepein; az 1953-as keletnémet felkelés néven ismertté vált sztrájkok szintén a Szovjetunió uralkodójáról, Joszif Sztálinról elnevezett körúton kezdődtek.

De azon túl, hogy a fotó háttere a keletnémet történelem kulcsfontosságú pillanatait idézi, a képen látható család a kiállítás témáját is megtestesíti. Miután a náci 1933-ban átvették a hatalmat, Ruth Zadek zsidó szülei, Alice és Gerhard csatlakoztak az ellenállók egy csoportjához Berlinben. A pár ezután 1939-ben Angliába menekült.

A legtöbb Németországban maradt zsidó barátjukat és rokonukat megölték a holokauszt során, de Zadekéék mégis úgy döntöttek, hogy 1947-ben visszatérnek hazájukba – ezt a lépést az Egyesült Királyságban élő barátaik mesügeségnek, örültségnek nevezték.

Zadekéék a szovjet megszállási övezetben telepedtek le, amely később Német Demokratikus Köztársaság, röviden NDK lett. Hogy hozzájáruljanak az általuk szocialista utópisztikus projektnek tartott feladathoz, a keletnémet politikai rendszernek dolgoztak: Gerhard különféle újságok főszerkesztőjeként, Alice pedig végül gyárigazgatóként.

Szocialista elkötelezettségük erősebb volt vallási meggyőződésüknél, így nem jelentett különösebb áldozatot számuk-

ra, hogy hivatalosan kivonuljanak a zsidó közösségből, ahogy azt a keletnémet kommunista párt megkövetelte tagjaitól.

A család történetének bemutatása a kiállításon érzelmi folyamat volt Ruth Zadek számára, aki a berlini fal leomlása előtt Nyugat-Németországba távozott, hogy karrierjét folytassa, és csatlakozzon ahhoz a férjéhez, akit szeretett, családát okozva ezzel szüleinek. Alice-t és Gerhard Zadekot is lesújtotta az a tény, hogy a szocialista kísérlet végül kudarcot vallott: „Álmaik szertefoszlottak” – mondja Ruth.

De Zadekéék története csak egy a sok közül, amelyet a kiállítás ismert. Az *Egy másik ország. Zsidók az NDK-ban* célja, hogy megvilágítsa a kelet-németországi letelepedést választó zsidók igencsak eltérő egyéni tapasztalatait. Nagyon sok kommunista zsidó vonzódtott az NDK-hoz, amelyet „a jobb Németországnak” tekintettek antifasiszta álláspontja miatt.

A prominensek közé tartozik Anna Seghers (1900–1983) író, aki leginkább *A hetedik kereszt* és a *Tranzit* című regényeiről ismert; a festő és grafikus Lea Grundig (1906–1977); valamint a komponista Hanns Eisler (1898–1962), aki hosszú távú zenei együttműködésben alkotott Bertolt Brecht drámaíróval, Kelet-Németország himnusza is az ő nevékhöz fűződik.

Velük együtt sok más zsidó értelmiségi is hozzájárult Kelet-Németország kulturális és politikai tájképének megújításához.

A szocialista államban 1945-től minden évben megemlékezést tartottak a fasizmus áldozatairól. A náci bűnöket nem rejtették el az NDK tankönyvei, amelyek képeket mutattak be a bergeni-belsen koncentrációs táborban lévő holttestekről, és arról is írtak, hogyan gázosították el szisztematikusan milliókat a megsemmisítő táborokban.

E bűncselekmények antiszemita háttere azonban nem szerepelt a diskurzusban – mutat rá Annette Leo történész a kiállítás kísérő könyvében. Az áldozatokat leginkább „az európai országok olyan polgáraiként” írták le, akik „feltételezhetően részt vettek az ellenállásban”. Az akkori propaganda másik jellemző példájaként a jeruzsálemi Eichmann-perre kiküldött tudósítót arra utasították, hogy az akkori nyugatnémet tisztviselő náci bűneire összpontosítsanak.

Amikor 1967-ben kitört a hatnapos háború Izrael és arab szomszédai között, a keletnémet hatóságok hivatalos nyílt levelet írtak. Az NDK Neues Deutschland című újságjában közzétett nyilatkozat azt állítja, hogy „az antiszemitizmust felszámolták az NDK-ban”, jóllehet a levél egyértelműen antiszemita összeesküvési toposzokat idéz. „Izraelt önmagában imperialista állammak tekintették” – mutat rá Zadek.

Zsidók a sztálini tisztogatások célpontjában

A zsidók számára a legnehezebb időszak az 1950-es évek elején kezdődött, amikor Sztálin rezsimje a vélt ellenségeket mint

„cionista összeesküvőket” vette célba a keleti blokk országai-ban.

Nyomást gyakoroltak az NDK-beli zsidó hitközségek szövetségének elnökére, Julius Meyerre is, aki a kommunista párt egyik legkorábbi tagja és Auschwitz túlélője volt. 1953 januárjában sok más keletnémet zsidóval együtt Nyugatra menekült.

Becslések szerint ebben az időszakban az NDK-beli zsidók harmada távozott, bár a történészek a mai napig nem tudnak pontos számot mondani.

Egy kis közösség továbbra is aktív maradt

Az NDK bizonyos prominens személyeken vagy a kis gyülekezetekben aktívan részt vevőkön kívül nem tartotta számon a zsidó identitású keletnémeteket. Az 1980-as évek végére fennmaradt nyolc közösségnek kevesebb mint 400 tagja volt, ők viszont ragaszkodtak vallásgyakorlatukhoz és hagyományaikhoz. Az *Egy másik ország. Zsidók az NDK-ban* című tárlat a keletnémet zsidók által használt különféle rituális tárgyakat is bemutatja.

Renate Aris, aki Chemnitz város utolsó holokauszt túlélője, részletezi tapasztalatait a kiállításon. Édesapja, Helmut Aris 1962-ben a zsidó hitközségek szövetségének elnöke lett, és több mint 30 évig vezette a drezdai zsidó közösséget. Amikor Chemnitzbe, majd Karl-Marx-Stadtba költözött, nagyon aktív lett az ottani kis keletnémet zsidó közösségben.

Az NDK Izrael-ellenes álláspontja ellenére ő azt mondja, soha nem szembesült diszkriminációval zsidó létére, annak ellenére, hogy kis keletnémet városokban nőtt fel. Családja korábban minden kihívással szembesült, amivel csak zsidóként lehetett, sokan meghaltak a holokauszt során, apja mégis mindig „elkötelezett német zsidó” maradt, akiben hitvallása – „mi, zsidók valahogy mindig túléltük” – tartotta a lelket.

Berlin ragyogó szimbóluma

Az 1980-as évek végére, amikor a keletnémet kormány azt remélte, hogy javítani fogja kapcsolatát az Egyesült Államokkal, megkezdtek a berlini Új Zsinagóga rekonstrukcióját. A 19. század közepén épült templom a háború alatt elpusztult, de soha nem bontották le teljesen, homlokzatát a náci bűnök emlékműveként őrizték meg.

A Zsidó Múzeum kiállításán a zsinagóga 1987-es fotói láthatók, amelyek azt mutatják meg, hogy a tér még akkor is tele volt törmelékkel, a falai között fák nőttek. Ma Berlin egyik legjelentősebb nevezetessége, tanúbizonysága a mai zsidó közösségnek az újraegyesített Németországban.

Felhasznált forrás:

<https://www.dw.com/en/what-was-it-like-to-be-jewish-in-east-germany/a-66744972>

Miklós Dóri

Ünnepélyes rabbibeiktatás a Hegedűsben

Ünnepélyes külsőségek között, szeretetteljes hangulatú rendezvény keretében foglalta el a rabbiszkékét Darvas István főrabbi a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában. A beiktatáson beszédet mondott dr. Frölich Róbert országos főrabbi, Mester Tamás, a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke, Müncz László, a körzet elnöke és dr. Schöner Alfréd főrabbi. Dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke levélben köszöntötte a rabbist.

Darvas István főrabbi beiktatási ünnepsége alkalmából zsúfolásig megtelt a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga, ahol a Mazsihisz és a BZSH több rabbija, tisztségviselője és intézményvezetője mellett megjelent dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója, dr. Tóth József, a XIII. kerület polgármestere, Csiga Gergely, a kerület alpolgármestere, valamint Szabó György, a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (Mazsók) vezetője is.

Müncz László,

a zsinagógakörzet elnöke köszöntőjében kiemelte: annak az ünnepélyes pillanatnak lehetünk tanúi, amikor a mester – jelen esetben dr. Schöner Alfréd főrabbi – átadja a stafétabotot tanítványának, Darvas Istvánnak.

Gyümölcözőnek nevezte a közös munkát a főrabbi, akinek idézte azt a mondatát az egyik nyilatkozatából, amely szerinte Darvas István ars poeticájának is felfogható: „Amit a legjobban szeretnék, az a hagyomány átadása oly módon, hogy az nyomot hagyjon az emberek viselkedésében és az élethez való viszonyukban.” Az elnök a világi vezetést nevében megígérte, hogy tudásuk legjavával segítik majd a zsinagóga új rabbijának munkáját, hiszen mind a világi, mind a vallási vezetést ugyanaz a cél, vagyis a közösség gyarapítása, fejlesztése vezérli.

Mester Tamás,

a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke azt mondta: duplán örömteli a mostani rendezvény, részint azért, mert egy rabbi beiktatása mindig jelentős esemény, másrészt azért, mert emblemikus helyszínen, Újlipótvárosban történik mindez.

A kerületnek mint helyszínnek a fontossága kapcsán idézte Ladányi János Zsidóság, szegregáció című tanulmányát, amely az Élet és Irodalom 2002. december 27-i számában jelent meg.

Ladányi azt írta: „A budapesti zsidó népesség az 1873-as városesélyt megelőző korszakban még a pesti városfalon kívül, a Király utca két oldalán elhelyezkedő városrészben tömörült. Ez a »zsidó városrész« a későbbiekben fokozatosan kiterjedt a Terézváros és Erzsébetváros környező területeire, majd egy idő után a szomszédos Józsefvárosnak, sőt a Ferencvárosnak a Nagykörúton belüli részeire is. Ezzel párhuzamosan azonban megindult a magasabb státusú zsidók kiáramlása a hagyományos zsidó városrészből. A jobb módú zsidó lakosság egy része előbb a Lipótváros, később már az abból csápszerűen kinyúló, magas státusú területek irányába is törekedett, majd – inkább csak a harmincas évektől kezdve és viszonylag lassú ütemben – megindult a magas státusú zsidó népesség kiáramlása a budai kerületek felé. A holokauszt előtti korszak utolsó felmérése az »új zsidó városrész«, az Újlipótváros felépülése és magasan kvalifikált zsidó népességgel való benépesülése volt.”

Mester Tamás az itt szolgáló rabbieleadók közül megemlíttette Hoffer Ármint, Benoschofsky Imrét, Lówy Tamást, valamint Schöner Alfréd professzort, akiről azt mondta: ő a magyar zsidóság állandó igazodási pontja, akár rabbiként, főrabbiaként vagy rektorként szolgált. A BZSH

elnökének meggyőződése, hogy e kiváló névsor méltó folytatója lesz Darvas István főrabbi is.

Dr. Frölich Róbert

országos főrabbi így fogalmazott: a komoly és méltóságos beszédek, amelyek a zsinagógában egy rabbi beiktatásán nagyon is helyénvalóak, a mostani esetben „nem passzolnak Darvas Pistához, hiszen ő nem az a

Darvas István

típusú ember, aki a tanításaiban komoly, méltóságos és patetikus, ami ugyanakkor nem azt jelenti, hogy Pista felszínes vagy sekélyes volna”.

– Ő egy modern rabbi, de nem attól, hogy az internetet használja egy főlíás füllapozása helyett, hanem attól, hogy a gondolkodása modern – mondta az országos főrabbi. – Darvas István tudja, érzi és érti 2023-at, bele tudja helyezni magát a megváltozott és mindig megváltozó világba, így újra és újra pozicionálja a változó világban azokat is, akiket oktat és tanít. Használja a technika által adott eszközöket, ezáltal megszokozza a hagyomány átadásának, továbbításának módjait, és ezt két fontos személys tulajdonságával teszi. Egyrészt azzal, hogy szeret zsidónak lenni, és minden tanításából sugárzik, hogy ezt a szeretetet át akarja adni. A másik jellemző tulajdonsága a humora, hiszen minden beszédében megcsillan valami speciálisan „darvasi humor”.

Dr. Schöner Alfréd főrabbi,

aki tizedik éve szolgál a Hegedűs-Csáky zsinagógában, és jövő januárban ünnepi avatásának ötvenedik évfordulóját, a következőket hangsúlyozta:

– E számokból látszik, hogy van mire emlékezni ebben a zsinagógában. Emlékezem a gyönyörű sábeszokra, a hétköznapi istentiszteletekre, az ünnepekre, a konferenciákra, a kirándulásokra. S mélyen a szívembe égett az a pillanat, amikor egy ajándékba kapott tóratekeresbe, amely ma is ebben a templomban

van, az utolsó szavak közül néhány betűt én magam is beleírhattam.

Majd az utódához fordulva így szólt:

– Drága fiam, most a te feladatod lesz idézőjelben fogalmazva „új tórárt írni, új tórárt írni”, talán más betűkkel, talán más kvadrát vonásokkal, de megtartva az azonos a régi és az új között, és ez nem más, mint a tartalom. Héberül úgy mondják: maszoret jehudit, a zsidó hagyomány. Talán mindegy, hogy milyen betűkkel írjuk, milyen hangon adjuk elő, klasszikusan vagy humorral, hiszen a középpontban a Tannak kell lennie, és ezt te jól tudod.

Beszéde után Schöner Alfréd megáldotta tanítványát.

Darvas István

beiktatása alkalmából a rá jellemző – az országos főrabbi által is megemlégett – szeretettel és humorral átszótt beszédet mondott, amelyet a mindennapi zsidó imák egyik részletére fűzött föl: „az Örökkévaló dicsőségét hirdesse az én ajkam”.

– Ha egyetlen mondatban kellene elmondani, hogy mit szeretnék tenni itt, az éppen ez. De nem mindegy, hogy az ember milyen körülmények között hirdeti Isten dicsőségét, ezért most szeretnék köszönetet mondani a szűkebb és tágabb családomnak azért, hogy kedvet csinálnak nekem a szolgálatom végzéséhez, az Örökkévaló dicsőségének hirdetéséhez.

Mesterei közül Schöner főrabbi emelte ki, mert – mint fogalmazott – szinte mindent neki köszönhet, amit a rabbi hivatásról tud, ugyanakkor oktatói, tanárai közül megemlíttette dr. Frölich Róbertet és Radnóti Zoltánt is. Céljai között hangsúlyosan szólt arról, hogy növelni, gyarapítani szeretné a Hegedűs-zsinagógába járók számát, de ennél is fontosabb, hogy a jövőben sokkal többen tudjanak héberül olvasni. Majd humorát megcsillantva ezt mondta: a mai magyar zsidóság előtt hatalmas lehetőség és öröm áll, aminek a forrása abban keresendő, hogy kevesen tudnak a magyar zsidóságban héberül olvasni.

– Aki ezen az állapoton változtatni akar – tette hozzá a főrabbi –, az viszonylag gyorsan érhet el látványos sikereket, sokkal gyorsabban, mint az élet más területein. Akik tehát csatlakozni szeretnének a színvonal emeléséhez és az Isten dicsőségét hirdetőkhöz, azok előtt nagy lehetőségek állnak.

Darvas István beiktatásán közreműködött Klein Judit énekesnő és Pánczél Kristóf zongoraművész.

Dr. Grósz Andor

Mazsihisz-elnök köszöntőjét az est moderátora, Danks Emese olvasta föl.

Tisztelt főrabbi úr, tisztelt hittestvéreim, tisztelt ünneplő gyülekezet!

Egy közösség életében mindig különleges ünnep, amikor új vezetőjét köszönheti. Megköszönöm, hogy ez fokozottabban igaz egy vallási közösségben, és talán még inkább így van egy zsidó közösség esetében. Budapest egyik legnagyobb múltú zsinagógájában, az egykori Csáky utcai

Dr. Schöner Alfréd

templomkörnyezetben egyszerre tapintható a múlt, az elődök hagyománya és a gyorsan változó jelen, a vibrálóan formálódó, modern, lüktető főváros.

Az őseink által generációról generációra ránk hagyományozott törvények és szabályok továbbadása sokszor kihívást jelent mind a közösség, mind pedig tanítója és vezetője, a rabbi számára, mivel mindennapjaink magukkal hoznak új kérdéseket, helyzeteket és igényeket.

Hitünk és meggyőződésünk szerint a nemzedékek láncolatán át vezetők hagyomány, a színvonal emelésére, a tanítványok felkészítésére, a Tan továbbvitele minden időben képes – és képes volt – adekvát válaszokat adni és megoldásokat kínálni az egyén és a közösség számára. Épp ezért mi, zsidó emberek, szerencsés vagyunk: olyan örökség a miénk,

amely komoly megtartó erőt, kapaszkodót és mércét jelent értékvesztett világunkban.

Gazdag hagyományaink, történelmünk és szabályrendszerünk életben tartása és élővé tétele a rabbi személye nélkül elképzelhetetlen. A rabbi (morénu vörabbénu) egyszerre szellemi és lelki vezető, tanító, barát és családtag, aki jámbor közösségi szolgálataival példát mutat, reményt ad, derűt sugároz, aki odafigyel, értő módon meghallgat vagy éppen eligazít. Közösségetermelő egyéniség, aki ugyanakkor karizmatikus személyiség is egyben. A neológ rabbinak értenie kell a gyülekezet nyelvét, tudnia kell a különböző generációkat megszólítani és meghallani, ezáltal korosztályokon átívelő közösséget kell építenie és egyben tartania. Ilyen volt többek között a véskorszak utáni rabbikar egyik nagy alakja, az áldott emlékü Scheiber Sándor.

Határozott meggyőződése, hogy a neológia e nemes tradícióit folytató egyik legtehetségesebb utód, Darvas István főrabbi úr kerül ma a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga rabbiszkékébe. Olyan rabbi érkezik a közösségbe, aki egyrészt érti az őt körülvevő világot, másrészt a nagy elődök útján járva a hagyomány átadásán fáradozik.

Darvas főrabbi úr kivételes munkájában mindenben számíthat a BZSH és a Mazsihisz támogatására.

Az Örökkévaló áldása és gondviselése kísérje tevékenységét azon az úton, amelyen Budapest egyik legtehetősebb körzetének vallási és szellemi vezetőjévé válhatott.

Isten szavára lett minden

Drimmer Micu, héber nevén Rachmiel ben Jánkef, Bárcfalván született 1912-ben. Bárcfalvát Berbestiként találja meg a kedves olvasó a mai térképeken Romániában, Máramaros megyében. A falu közel van Szigethez, ezért a régi időkben sok rabbi ott kezdte pályafutását, hogy onnan Szigetre kerülhessen „történelmet írni”.

Drimmer Micu élte a maga szerény zsidó életét. Földet művelt, állatokat tartott. Senki sem gondolta, hogy alacsony, köpcös termete, morózus tekintete mögött egy próféta nagysága rejtőzik. Nem volt rabbi, mégis mindenki Háhámráv Rachmielnek szólította.

Szigeten a kóser vágás, mint egyébként sok más, világrengető kérdés volt! A sakterokat nyilvántartották és osztályozták. Attól függően, hogy ki melyik rabbi stíbeljébe járt imádkozni, voltak, akik csak annak a vágását ették, mások messze elkerülték, és kiköptek, ha meglátták a húst, amit ő vágott. Drimmer Micu vágását azonban mindenki elfogadta.

Jött a világégés! Szigetnek és környékének negyvenezer fős zsidó közössége Auchwitzban füstté és hamuvá vált. Drimmer Micu hazajött, felesége és hat gyereke Auschwitzban maradt. Akkor kaftánját, táleszét, könyveit, tfilinjét a padlásra rejtette. Levágta pajeszát. Disznót hizlalt, a bárcfalvi románok viseletében járt.

Meglátogatta egyszer a szigeti hitközség deportálás utáni rabbija, Jehuda Iszakszon, hogy meggyőzze: jöjjön Szigetre sakternek. Ráv Micu fenyegetően emelte botját a távozó rabbira, és még utánakiáltotta: „Semmi köze hozzá, de ha tudni akarja: nem eszem tréflit! Disznót eladásra hizlalok románoknak... mert haragban vagyok VELE!”

Drimmer Micu tele volt keserőséggel. Szívét gond nyomta: „Hol volt Isten, amikor a zsidók csak Rá számíthattak?” Nem állt szóba senkivel, és senki sem kereste társaságát.

A kilencszázhatvanas évek végén egy nyáron Szigetre látogatott Amerikából Menachem Hager viznyici rabbi. Drimmer Micu úgy, hogy nem, fogta magát, és felkereste. A rabbi az asztalánál ült, és épp áldást mondott:

„Áldott vagy... aki szavára lett minden!” A látogató nem mondott áment az áldásra. A rabbi sem nézett rá, kezét nem nyújtotta üdvözlésre. Drimmer Micu csak állt, és várta, hogy elmondhassa ügyét-baját.

Vége megszólalt a rabbi:

– Ismerlek! Te vagy Micu Drimmer! Gyerekek voltunk, amikor találkoztunk. Ismertem apádat... amikor rád néztem, az volt az érzésem, olyan vagy, mint amilyen apád volt. De hogy jobban megnezzlek, látom, mégsem vagy olyan, mint ő! Tudod, még gyerek voltam, mikor apád szakajtó kosárnyi gondjával felkereste rabbi apámat. Amikor belépett, akárcsak te ma itt, apám éppen az áldást mondta: „...az Ő szavára lett minden...!” Ahogy befejezte, én áment mondtam, apád pedig megfordult, és se szó, se beszéd, menni készült. Apám utánaszólt: „Reb Drimmer... nincsen haz semmi kívánságod?” Apád csak annyit felelt: „Nincs!”, és ment is dolgára...

Tudod te, Drimmer Micu? Ha egy zsidó azt hallja, hogy minden Isten szavára lett... mi kérdése lehet? Hiszen választ kapott mindenre: gondjára és kétélyeire is! Te, drága barátom, ismered az Írást: „...aki alkot világosságot és teremt sötétséget, szerez békét és teremt rosszat; én, az Örökkévaló teremttem mindezeket.” (Jes. 45/7) Ki érti ezt? Én biztos nem értem! Ez nem kérdés! Csak válasz van, válasz, amihez nincsen kérdés!

Menachem Hager rabbi akkor búcsúzóul megrázta látogatója kezét. Elköszöntek egymástól, Drimmer Micu pedig fényes arccal és nyugodt szívvel ment egyenesen a hitközség irodájába, Klein Oszkárhoz, az elnökhöz, és bejelentette: „Holnaptól vágok!” Hazament, lehozta a padlásról kaftánját, táleszét, könyveit, tfilinjét. Kikóserolta házát... és a megmaradt szigeti zsidók újból kóseren élhettek. Szorgalmasan eljártak tanítására, hallhatták gyönyörű dallammal mondott imáit. A szigeti hitközség új erőre kapott vele.

Fakadjon áldás emlékeiből!

Szerdóczy J. Ervin főrabbi

IZRAELI

SZÍNES

A második Szentély időszakából származó vízvezetékét tártak fel

Izraeli régészek egy 300 méter hosszú vízvezeték-szakaszt tártak fel, amely Jeruzsálemet látta el – jelentette be az Izraeli Régészeti Hatóság.

Az új lelet egyike annak a két vezetéknek, amelyeket a második Szentély időszakának végén építettek, hogy a vizet Jeruzsálembé szállítsák a Betlehem közelében, mintegy 21 kilométerre lévő természetes forrásokból.

A felső vezeték az úgynevezett felsővárosba vezette a vizet, ahol a királyi paloták voltak és más előkelőségek otthonai, ma pedig az óváros zsidó és örmény negyedének ad otthont, míg az alsó a Templom-hegybe juttatta a vizet – írja a Times of Israel.

A rómaiak még évtizedekig használták a vízvezetékét azután, hogy i. sz. 70-ben lerombolták Jeruzsálemet és a második Szentélyt. Később felújításokat is végeztek, amelyek során magasabbra helyezték a csövet.

Az Izraeli Régészeti Hatóság közlése szerint 25 érmét is találtak a munkálatokhoz használt gipszben, köztük egy olyat, amelyet a rómaiak elleni nagy lázadás emlékére verettek.

Az újonnan felfedezett rész három különálló szakaszból áll, amelyek közül kettő a második Szentély időszakában lett kész, a harmadikat pedig római légiósok építették.

A lelet különlegességéről szólva a hatóság szakemberei elmondták, hogy a vízvezeték egyes területeken majd három méter magasan helyezkedett el.

A mostani felfedezés segíthet meghatározni, mikor építették a vízvezeték különböző részeit, és hogy a munkálatok a Hasmóneusok vagy Heródes király idején kezdődtek-e.

Négyszázhatvan ritka térképpel bővíti állományát a nemzeti könyvtár

A nemzeti könyvtár 466 ritka térképet, valamint 120 könyvet kapott Izrael földjéről nyomatokkal, illusztrációkkal és térképekkel Howard Golden gyűjtőtől.

Az 1475 és 1800 közötti antik térképeket Golden őrizte meg, aki több évtizeden keresztül gyűjtötte Izrael történelmi térképeit – írja a Times of Israel.

A térképek jelentős százalékát 1700 előtt nyomtatták, ezért az „igen ritka” kategóriába tartoznak.

A nemzeti könyvtár megőrzési és kutatási célból katalogizálta és digitalizálta a térképeket, amelyek online letölthetők és ingyenesen elérhetők az izraeli és külföldi diákok, kutatók és látogatók számára.

A gyűjteményben megtalálható többek között Izrael földjének nyomtatott és kézzel színezett, nyugatra tájolt térképe 1593-ból.

Eran Laor térképészeti gyűjteményével együtt – mely eddig is a könyvtár tulajdonában volt – az Aranytérkép-gyűjtemény immár a világ legnagyobb térképgyűjteménye Izrael földjéről közel 2000 európai, héber, jiddis és arab nyelvű antik darabjával, melyek Jeruzsálemet és a Szentföldet ábrázolják.

Dr. Saksuka, a börtönszakács

Bino Gabso

Dr. Saksuka egy hordozható kis rezsón elszántan sütötte az újabb és újabb saksukákat a rabtársainak és az öröknek.

Bino Gabso szülei Líbiából vándoroltak

Izraelbe az 1950-es években. Az édesapja Jaffában éttermet nyitott, melyet szülőhazája fővárosa után Tripolinak nevezett el. Bino 1952-ben született, és már 12 évesen

az étteremben dolgozott, majd 1991-ben át is vette, tudtuk meg a *Kibic* írásából.

A hely jól ment, az üzlet gyarapodott. „Soha nem gondoltam volna, hogy ilyen nagy éttermem lesz” – mesélte később. Az óvárosi helyszínen közösen egy nyitott udvar volt, és Gabso fokozatosan átvette az összes vendéglátóhelyet apja eredeti étterme körül.

Gabso és családja azonban nem csak főzött és felszolgált a vendégeiknek. Pénzváltással is foglalkoztak, ami ekkoriban, a 80-as években illegális volt Izraelben. Amikor végül lebukott a férfi, 15 hónap börtönre ítélték.

A legenda szerint a börtönben töltött több mint egy év alatt csiszolta tökéletesre a receptjét, mivel megengették neki, hogy főzzön az öröknek és a rabtársainak, és még a tojásokat és a zöldségeket is biztosították számára. Ekkoriban kapta a Dr. Saksuka becenevet, ugyanis egy hordozható kis rezsón elszántan sütötte az újabb és újabb saksukákat és tökéletesítette a receptet.

Étterme, melyet a börtön után átnevezett Dr. Saksukára, egy időben legendás volt a környéken. Bár az nlc.hu szerint mára veszített fényéből, konyhájában továbbra is készítenek gombás, padlizsános és humusszal tálalt saksukát, továbbá vegán változatot is.

Jaffa híres óratornyához közel találjuk a romkocsmákra emlékeztető, stílusosan zsúfolt helyet, amely annak rendje és módja szerint (sábbát kivételével) minden reggel nyolc órakor kinyit, hiszen a saksuka többek között reggeli étel.

Saksukarecept

Hozzávalók:

6 tojás
0,5 kg paradicsom
1 kis konzerves paradicsompüré (jó lesz az Arany Fácán)
1 nagy piros kaliforniai paprika vagy ennek megfelelő mennyiségű kápipaprika
1 nagy fej vöröshagyma
1 makkáskanál római kömény
4-5 gerezd fokhagyma
1 teáskanál füstölt paprika vagy édes-nemes fűszerpaprika
1 makkáskanál őrölt római kömény
1 makkáskanál fekete bors frissen őrölve
1 csipet fahéj
5 evőkanál olívaolaj
fokhagymás csiliszós szósz
só
friss petrezselyem vagy koriander ízlés szerint egy kis morzsolt fetasajt

Elkészítése:

A vöröshagymát vékonyra szeleteljük, a paprikát falatnyi, 2x2 cm-es kockákra aprítjuk, a paradicsomot felkockázzuk.

A serpenyőben evőkanálnyi olívaolajat hevítünk, majd közepes lángon 2 percig pároljuk rajta a hagymát.

Hozzáadjuk a paprikát, megsózzuk, és újabb 2 percig pirítjuk kicsit magasabb hőfokon.

Hozzáadjuk a feldarabolt paradicsomot, fűszerezzük, és együtt főzzük közepes lángon további 4 percet.

Fakanállal kialakítunk két mélyedést a szószban, és egyenként beleütjük a tojásokat, mintha tükörtojást készítenénk.

6-7 perc alatt sülnék át a tojások – közben mozgathatjuk őket egy kicsit a széleknél, hogy a fehérje minden részét érje a hő.

Amint elkészült, elzárjuk alatta a lángot, és (ízlés szerint) megszórjuk a felaprított friss korianderrel vagy petrezselyemmel.

Németország védelme Izraelre támaszkodik

Az izraeli védelmi minisztérium az USA jóváhagyásával megerősítette fegyverreladási megállapodását Németországgal. Az ügylet értéke 3,5 milliárd dollár, ez tehát Izrael valaha volt legnagyobb védelmi megállapodása, amely azonban nem kívánt figyelmet vonhat Oroszországból. Az amerikai engedélyre azért volt szükség, mert a németek által megvásárolt rakétavédelmi rendszert Izrael és az Egyesült Államok közösen fejlesztették ki.

Az Arrow 3 rakétavédelmi rendszer

A megállapodás lehetővé teszi, hogy a NATO-tag Németország megvásárolja a NATO-n kívüli zsidó államtól az Arrow 3 típusú, magasan fejlett rakétavédelmi rendszert, lezárva ezzel az április óta tartó tárgyalásokat – írja a Euronews.com hírportál. „Az amerikai jóváhagyás jelentős mérföldkövet jelent Izrael és az Egyesült Államok stratégiai kapcsolatában is” – mondta Daniel Gold izraeli védelmi tisztviselő.

Joáv Gallant védelmi miniszter a megállapodás történelmi súlyát emelte ki, mondván, „minden zsidó szemében különleges jelentősége van annak, hogy Németország önmaga védelmében Izrael Államra támaszkodik”.

Izrael az orosz invázió 2022 februári kezdete óta többször is visszautasította Ukrajna fegyvervásárlási kérelmeit, mert félt Moszkva ellenszegülésétől, de immár a második NATO-tagnak szállít, ami magas fokú nyugati elkötelezettséget jelez. (Forrás: Euronews.com)

Szökött tehén az autópályán

Az izraeli rendőrség főparancsnoka saját irányítása alá vonta a rendbontás megszüntetésére irányuló törekvéseket, ha már éppen arra járt.

Kobi Sábtáj, az izraeli rendőrség főparancsnoka szokatlan autós üldözésbe keveredett, amikor segítette a forgalmas 1-es számú főúton egy szökésben lévő tehén elfogásában, írta meg a Times of Israel cikke alapján a *Kibic*.

A szarvasmarha pont a Jeruzsálemet és Tel-Avivot összekötő főútvonalat választotta a menekülésre, amivel kisebb felfordulást okozott. A közösségi médiában megosztott felvételeken látható, amint az állat az ingázókkal együtt halad a forgalmas úton, miközben többen igyekeznek megállítani.

A 12-es csatorna szerint Sábtáj valószínűleg éppen arra járhatott, amikor megállt, hogy segítsen. Az egyik videón azt látni, ahogy a főrendőr és több biztonsági jármű sikertelenül közelíti meg a tehenet: az ügyesen meglóg előlük, elslisszolva a szalagkorlát és az országtúli rodeóban szintén vevő tűzoltóautó mellett.

Amikor Sábtáj visszatért a kocsijához, egy járókelő odaszólt neki: „Látni akarjuk az elfogást.”

„Dolgozunk rajta” – válaszolta a főparancsnok, aki ezután egy rendőrautó nyitott ajtajában felállva vette üldözőbe az állatot. Arról nem érkezett hír, hogy sikeres volt-e az akció.

Így tanuljunk héberül

Mint arról beszámoltunk, a héber nyelv-tanulás, valamint a nyelvtanár-továbbképzés hazai és nemzetközi fejlesztése céljából együttműködésre lépett a Mazsihisz, a MERKAZ – Héber és Izraeli Kulturális Központ, valamint az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem (OR-ZSE). A közelgő új tanév kapcsán Zima-Liphay Juditot, az OR-ZSE Idegen Nyelvi Lektorátusának vezetőjét, a MERKAZ Héber Nyelvi Központjának szakmai igazgatóját az eddigi változásokról és eredményekről kérdeztük.

– A MERKAZ-ban idén január elsejével új poszt jött létre azzal, hogy ön lett a Héber Nyelvi Központ szakmai igazgatója. Mivel teljesen új beosztásról van szó, hadd kérdezzem meg: mi az első és legfontosabb feladata?

– A MERKAZ-ban elérhető összes nyelvtanulási tartalomért, a tanfolyamokért és azok minőségéért én felelek mint a rabbiképző Idegen Nyelvi Lektorátusának vezetője. Voltaképpen az OR-ZSE látja el a szakmai felügyeletet a MERKAZ-ban folyó nyelvi kurzusok fölött. Oda kell rá figyelni, hogy a tanulók a lehető legjobb tankönyvekből tanuljanak a lehető legmagasabb színvonalon nagy felkészültségű oktatóktól. De ezen a területen természetesen nem egyedül dolgozom, például a MERKAZ-ban hamarosan kezdődő hébertanári továbbképzést a szakmailag rendkívül képzett, Izraelben is végzettséget szerzett Szilágyi Erzsébet kolléganőm vezeti majd. Ilyen tanári továbbképzések egyébként eddig is minden évben voltak, idén az az újdonság, hogy a résztvevők új könyvet, Goni Tishler egyik művét fogják használni. Az a tapasztalatunk, hogy Tishler könyve egyeseknek nehéz, úgy értem, nehéz belőle tanítani, ami nem azt jelenti, hogy rossz volna a könyv, hanem azt, hogy igen sokrétű, még PPT-k is vannak hozzá.

– Az új tankönyv bevezetését mi indokolja?

– Ennek azért van jelentősége, mert a nyelvtanár-továbbképzéseinkre külföldről is jelentkeznek, és részükre egyszerűbb online megtartani a foglalkozásokat. Goni Tishler könyve pedig erre kiválóan alkalmas, hiszen online is használható a hozzátartozó munkafüzettel együtt. Kiemelkedően fontos, hogy a tanáraink felkészültek legyenek, ezért a MERKAZ idén nyáron kifizette az izraeli Héber Egyetem nyári kurzusán résztvevők tandíját.

– Említette a külföldieket. Mely országokból vannak jelentkezők?

– Ausztriából, Hollandiából, de még arab országokból is. Ez az oka annak, hogy Goni Tishler könyve héber-arab nyelven is megjelent, Izraelben ugyanis nagyon sok arab tanul héberül a felsőoktatásban. Ha már a továbbképzésekről beszéltünk, a Szochnut egyik oktatási szervezete is tartott Magyarországon továbbképzést, amelyre egész Európából jöttek, ezt a már említett Szilágyi Erzsébet és Komoróczy Szonja szervezte.

– Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen kiknek kötelező a héber nyelv tanulása?

– Mindenkinek.
– Még a felekezeti szociális munkás szakon tanulónak is? Hiszen a héberre nekik aligha lesz szükségük a munkájukban.

– Igen, nekik is, de vannak olyan szakok, ahol csak egy évig kell hébert tanulni. Viszont nagy örömünkre nem kevesen vannak olyanok, akiknek az egy év nem elég, idén éppen az egyházi/felekezeti közösségszervező szakos hallgatók mondták, hogy ők szeretnének továbbra is tanulni hébert, amit természetesen lehetővé teszünk számukra, felvehetik a héberórát szabadon választható tantárgyként. Ami az említett szociális munkás szakos hallgatókat illeti, minden tisztelem az övék, hiszen rengeteget dolgoznak éjjel-nappal, már az maga fantasztikus, hogy munka mellett egyetemre is tudnak járni.

– A MERKAZ-ban mennyiben változott meg a héberoktatás, mi-

ta ön a Héber Nyelvi Központ szakmai igazgatója?

– Igyekeztem sokkal rugalmasabbá tenni a képzést. Hogy egy példát mondjak: eddig kétszemeszteres tanfolyamok voltak az intézetben. Idén bevezettük azt, hogy ha egy csoport befejezte a második szemesztert is, de a hallgatók folytatni akarják a tanulást, akkor megtehetik, megszervezzük nekik a következő kurzust. Ehhez az az elvárás, hogy egy csoportban legalább öt fő legyen. Öt fő alatt és tizenkét fő fölött nem indítunk csoport-

Zima-Liphay Judit

Fotó: Mazsihisz.hu

tot, ugyanis ha tizenkettőnél többen volnának, az már az oktatási színvonal rovására menne. Egy szemeszter három hónapig tart. Abban is rugalmasak vagyunk, hogy ha összeállt öt-hat olyan kezdő, aki korábban egyáltalán nem tanult héberül, akkor számukra minden további nélkül elindítunk egy kurzust. Szóval mindenkit bátorítanék! Akik még nem tanultak hébert, de szeretnének, a MERKAZ-ban tárt karokkal várjuk őket. A MERKAZ-ban megkönnyíti a munkát, hogy – Ledniczky Líviát, az igazgatót is beleértve – nagyszerű, lendületes és okos csapattal dolgozhatok.

– A korosztályok megoszlása milyen a MERKAZ nyelvtanfolyamain?

– Vannak fiatalok és idősebbek vegyesen.

– Mi a tapasztalata, melyek a tanulók elsődleges motivációi, mármint azon kívül, hogy kötődnek a zsidósághoz? Sokan vannak olyanok, akik alijázn szeretnének?

– Sok olyan tanulónk nincs, aki tudatosan az alijázás miatt iratkozik be, szerintem az arányuk nem éri el a tíz százalékot. De kivétel nélkül mindenkinek szoros a kapcsolata Izraellel, mindenki a magáénak érzi, ami természetes ugyan, de megátó megtagadhatatlan. Az idősebbek között sokan vannak olyanok, akik mindig is szerettek volna hébert tanulni, de korábban a munkájuk vagy a család miatt nem jutott rá idejük. Úgyhogy most úgy érzik, eljött az ő idejük.

– A MERKAZ-ban van lehetőség nyelvvizsgára való felkészítésre is?

– Nem, ilyen szintre általában nem

jutnak el a csoportok. Terve vettük, hogy lesznek középfokú nyelvvizsgafelkészítők, de ott még nem tartunk, hogy el is indítsuk ezeket a képzéseket.

– Aki nyelvvizsgát szeretne tenni, hová forduljon?

– Az ilyen jelentkezőket átirányítom a rabbiképzőre.

– Az OR-ZSE-n úgy is lehet hébert tanulni, hogy az ember nem beiratkozott hallgatója az egyetemnek?

– Igen, és ezeket a külsőket a harmadéves judaisztika szakos hallgatókhoz osztjuk be, velük együtt készülnek fel a nyelvvizsgára. Egyébként a rabbi szakos hallgatók is ebben a csoportban tanulnak, hiszen az egyetemen a rabbi szakosoknak és a judaisztika szakos hallgatóknak kötelező a középfokú nyelvvizsga héberből, a többieknek nem. A kultúrtörténet szakon pedig két év után szigorlatozni kell héberből, amit ki lehet váltani alapfokú nyelvvizsgával.

– Végül mit tanácsolna azoknak, akik hébert szeretnének tanulni? Mire figyeljenek oda, mire készüljenek föl?

– Elsősorban azt kell rögzíteni, hogy hébert nehéz, szinte lehetetlen egyedül, azaz tanári segítség nélkül tanulni.

– Miért?

– Egyrészt a betűk miatt, hiszen alapvetően eltérnek a latin betűktől. Másrészt a kommunikáció híve vagyok, a kezdő csoportokban is már az első órán héberül beszélünk a diákokkal. Huszonöt éve tanított, ezalatt egyetlen emberrel találkoztam, aki egyedül eljutott arra a szintre, hogy már szóban is kiválóan ki tudta magát fejezni héberül. Nem tudom, hogyan csinálta, még a kiejtése is nagyszerű volt, de hozzá kell tennem, az ő esetében is elkövetkezett az a pont, amikor már neki sem ment tanár nélkül. A héber esetében szerintem az írás és a beszéd nem megy egymás nélkül.

A legfontosabb tanácsom pedig a nyelvtanulók számára az, hogy tanuljanak meg minél több szót. Szavak, szavak. Memorizálni kell minden szót, hogy a szókincs gyarapodjon.

A klasszikus módszert javasolom: egy dobozba bele kell dobálni olyan cetliket, amelyeknek az egyik oldalán egy magyar szó szerepel, a másik oldalán pedig a héber megfelelője. Aztán ki kell húzni egyet találatomra, és ha meg tudjuk mondani, hogy az adott szónak mi a héber vagy magyar párja, akkor a cetlit el lehet dobni. Ha nem tudjuk megmondani, akkor memorizálni kell, majd a cetlit visszatenni a dobozba. Ha legközelebb azt húzza ki az ember, remélhetőleg már tudni fogja a megoldást. Ha nem, akkor vissza a cetlit a dobozba. Sajnálom, ha ez kissé fárasztóan hangzik, de a héber nyelv nem adja könnyen magát. Ha viszont elsajátítottuk, akkor óriási örömmünk lesz benne, mert a világ legcsodálatosabb nyelve – igaz, érthető módon én elfogult vagyok vele!

Kácsor Zsolt

Az a bizonyos hatnapos

Jakab figyelmesen elolvasta a hatnaposnak nevezett izraeli háború híreit. Megtehetette, mert az ő kötelessége volt naponta az órnagynak járó újságokat a kultúros irodából elhozni az órnagy íróasztalára és a jobb kézre eső részre helyezni. A „kézbesítéssel” töltött idő alatt olvasott Jakab.

Jakab katona volt. A szokásos, reggeli utáni politikai foglalkozáson (magyarul: pöfög) Egeresi órnagy, a zászlóalj politikai tisztje most az izraeli háború híreit olvasta nagy komolyan a stokin egykedvűen ücsörgő zászlóalj katonáinak. Nagyjából harminc főnek, azoknak, akik éppen nem voltak őrségben, konyhai segédmunkán vagy körlettakarításon, illetve nem sumákkoltak valamelyik raktáros jóvoltából elnyerhető látogatásuk közben. Kérdés, hozzájárulás nem volt a félórás felolvasás után. Órnagy kiérett volt az aznapi friss újság (bizonyára az akkori Népszabadság) is. Igen, az is, ám az elhangzottakat nem e lapból olvasta az órnagy. Féltucat gépelt oldal segítette a fejtágító sikerét. E lapokat a főnöki pirossal aláhúzott sorok alapján Jakab mint zászlóaljírnok gépelt két példányban az órnagy részére. Gépelés közben néha bátoritanul engedélyt kért javaslatot tenni a nem aláhúzott, ám szerinte érdekes sorok átírására is, de az órnagy mindannyiszor a „*maga csak ne okoskodjon, katona!*” kvázi parancsallal leintette.

Irgyelt státusz volt az írni, mert őrségbe, kiképzésre, egyéb „sanyargatásra” nem kellett járni – az eltávolozást és a szabadságot a könnyített szolgálat fejében azonban nagyon nem szerették a főnökök engedélyezni.

Jakab a háborús hírek napjai alatt is kapott néhány légiteljesítéssel belső lapjaira írt levelet. Izraelből. Apja ugyanis ott élt. A levelekben legfeljebb csak úgy utalt a háborúra, hogy „...itt most elég nehéz a helyzet... valahogy átvészelnünk...”

Az egyik ezredírnok reggelizés közben Jakab mellé ült, és a lekváros kenyér rágása közben halkán azt mondta: „*Az elhás [elhárítás – a szerk.] nem nézi jó szemmel, hogy izraeli címről kapsz és írsz oda leveleket. Számíts rá, hogy egyszer majd behív.*”

Jakab aznap nem reggelizett. Mi baja lehet az elhásnak, ő talán nem tart kapcsolatot az apjával? Hadititok az, ha megírjuk egymásnak, hogyan élünk meg vagyunk, várom, hogy teljen sebesebben az itteni idő stb.?

Nem sokat váratott magára az elhás. Írnoka telefonált Jakabék irodájába egy hétfő délelőtt, hogy szedje a lábát, öt perc múlva jelentkezzen az elhás irodájában.

Jakab jelentkezett. *Pihenj, válassz a százados. Elhangzott az első kérdés: mikor találkozott legutóbb Balogh főhadnaggyal? Ő a zászlóalj híres mesterlövész bajnoka volt, szinte állandóan különböző edző-*

táborokban, versenyeken töltötte az idejét. Jakab egyszer látta, írkokkol-légája mutatta a hírességet a laktanya udvarán: nézd, ő a lövész bajnok. Így aztán Jakab találkozásról nem tudott információt adni.

A következő kérdés úgy hangzott: *tud-e arról, hogy Balogh főhadnagy szombaton késő éjjel a városból két nővel befészkelte magát a zászlóalj raktárosának irodájába, és vasárnap estig ott mulatoztak?*

Nem. Jakab, nem tudott erről, mert ő, mármint ő és a „szerényen” R-Színháznak nevezett színjátszó csoport tagjai szombaton és vasárnap műsort adtak a tisztiklubban és a szomszéd falu művházában. (Műsor: *Mario és a varázsló* – a varázsló szerepében Kardos László honvéd...)

Lelephet, így a százados. Jakab válasza: értettem, kérek engedélyt... Leleép! – harsant a válasz. Jakab arra gondolt, hogy az elhás talán mégsem olvassa el a leveleit...

A különleges esemény következménye az volt, hogy a botrányos éjszaka ügyeletes tisztjét és Balogh főhadnagyt lefokozták, a raktáros öregkatonát ripsz-ropsz leszerelték... – jól kitaláltak vele, vihogtak a társai.

A fenti „háborús” időszak után több mint öt év telt el. Jakab pályakezdő volt – munkában és családapai státuszban egyaránt. Mindkét helyzetben remekül érezte magát.

A piros csíkos katonai behívó kézhezvétele ezért nagyon, de nagyon megijesztette...

A magyar honvédség kiegészítő parancsnokságának (magyarul kieg.) folyosóján volt katonatársával találkozott. Ő már túl volt a megbeszélésen: *hamarosan ismét katonai szolgálatot kell teljesíteni, tiszti tanfolyamra hívják be az egykori egyetemi század minden tagját. Ő majd Zala- vagy Nyír-akárhová megy... – újságot. Soha jobbkor, sóhajtotta, jön a második gyermek, most vettek fel lakáskölcsönt, nyelvvizsgázni akar... A sereg egyáltalán nem hiányzik most...*

A kieg.-es tiszt Jakab adatainak egyeztetése után elkezdte... volna mondókáját, ám harsány telefoncsengés zavarta meg, felkapta a kagylót: *Sipos százados jelentkezik. Értettem, megyek. Elvtárs – parancsnok hív, mindjárt jövök vissza.*

Jakab várt az íróasztal túloldalán. Zöld iratborító hevert a századosot illető térfélen. Vastag nagybetűkkel Jakab neve sötételt az aktán. Nocsak, Jakab maga felé fordította az aktát, kinyitotta. Rubrikák, az ő adataival. A lap alján piros golyóstollal kiegészítés: *„Továbbképzésre, ismételt szolgálatra nem javasolom, mivel apja Izraelben él. Rendszeresen leveleznek. Bízalomhiány! Hat- vagy hétbetűs, olvashatatlan névalírás, utána az olvasható rangjelzés: szds (vagyis százados).*

Jakab éppen visszafordította a dossziét az asztal másik felére. Jött a tiszt: *– Rövidre fogom, mert sürgős feladatot kaptam. Az a döntés, hogy egyelőre ne számíton tovább szolgálatra vagy továbbképzésre. Csak saját kérelmére és miniszteri engedéllyel vehetne részt rendfokozatot eredményező további szolgálaton. Akar engedélyt kérni? Mi a válasza?*

Jakab nem sokat gondolkodott, nemmel válaszolt. Elbúcsúztak.

A folyosón újabb volt katonatársával találkozott. Kérdésre elmondta, úgy néz ki, hogy ő bizony már nem lesz a néphadsereg katonája.

– *Miért?* – kérdezte a másik.
– *Apám miatt* – válaszolt tömören Jakab.

– *Ne izélj már, hát mi az apád, hogy ilyet el tud intézni?* – jött a kérdés.

– *Ő? Ő egy izraeli nyugdíjas. Szévesz, örülök, hogy találkozunk.*

Politzer Tamás

Szijjártó Péter: A kormány elkötelezett a magyar zsidóság ügye iránt

A Mazsihisz elnökének kezdeményezésére Szijjártó Péter külügyminiszter hivatalában fogadta dr. Grósz Andort. A négyezemközi találkozón – a Mazsihisz-elnök felvetése nyomán – szóba kerültek az elmúlt időszak nagy vihart kavart történései, mire a miniszter azt válaszolta: a magyar kormány politikája változatlan, a kabinet továbbra is elkötelezett a magyar zsidóság ügye iránt, és kiáll a magyar zsidóság mellett.

A magyar zsidósággal kapcsolatos legaktuálisabb történések kerültek napirendre azon a négyezemközi találkozón, amelyet dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke folytatott Szijjártó

Péter külügyminiszterrel a tárcavezető hivatalában.

A négyezemközi tárgyaláson dr. Grósz Andor felvetette azokat a közéleti történéseket, amelyek az elmúlt időszakban megütözték a magyar zsidóság köreiből. Ennek kapcsán Szijjártó Péter megerősítette: a magyar kormány politikája változatlan, a kabinet továbbra is elkötelezett a magyar zsidóság ügye iránt, és kiáll a magyar zsidóság mellett.

A miniszter közölte, hogy támogatja a Mazsihisz fejlesztési törekvéseit, s habár nem az ő tárcájához tartoznak az oktatással kapcsolatos beruházások, a Mazsihisz fenntartásában működő Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem fejlesztését ő maga is

indokoltan tartja. A megbeszélésen szóba került a Győri Zsidó Hitközség által tervezett zsidó múzeum létrehozásának kérdése, amelyet Szijjártó Péter ugyancsak támogatásáról biztosított.

Dr. Grósz Andor fölajánlotta a külügyminiszternek, hogy a Mazsihisz Magyarország legnagyobb lélekszámú és legjelentősebb zsidó felekezeteiként támogatná a magyar kormány vallásdiplomáciai tevékenységét. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a tárca igényt tart rá, a Mazsihisz közvetítői szerepet vállal a magyar külügy és a nagy nemzetközi zsidó szervezetek között, amit Szijjártó Péter a jövőbeni együttműködés reményében pozitívan fogadott.

Az elhallgatott pogrom és az áldozatok sohasem közölt jegyzéke

Zsidóellenes támadások Ózdon 1946 februárjában

A jelentős iparral rendelkező Ózdon és környékén több mint 1000 zsidó élt a második világháború idején. A zsidótörvények mellett a szélsőjobboldal megerősödése következtében ekkoriban itt is folyamatosak voltak az atrocitások, és egyre több férfit vittek el munkaszolgálatosnak. Ózdon gettót állítottak fel, ahonnan legtöbbször egyenes út vezetett az auschwitz haláltáborokba... A helyi izraelitáknak csupán tíz százaléka tért haza, akik házaikat, üzleteiket kifosztva találták.

Még alig tudtak felocsúdni a rémségekből, amikor 1946. február 23-án újabb atrocitásokat kellett elszenvedniük. Egy spontán kialakuló népgyűlésen többen antiszemita jelszavakat kiabáltak be a rendet őrizni kívánó zsidó származású rendőrnek, majd elszabadult a pokol.

A zsidóellenes bujtogatások hatására a tömegeből 80-100 ember megindult a helyi zsinagóga felé, ahol – szombat lévén – éppen istentiszteletet tartottak. Vasszerszámokkal benyomták az ajtót, mire a bent lévők nagy része ajtókon-ablakokon át menekült ki onnan. Majd mintegy háromszáz fő a helybeli kereskedelmi negyedbe, a Gyűjtőra rohant, ahol a zsidók boltjainak kirakatát betörve nagy pusztításokat hajtott végre. A zsidó kereskedők lakásait is feldúlták, a berendezéseket összetörték, az ingóságokat szétrabolták, az árúkdöntő részét a földre szórták, míg mások ellopták és a környékbeli falvakban árusították. A hazaérkezett deportáltak segélyezésére szolgáló, a Nemzetközi Vöröskereszt által fenntartott raktárt is kifosztották, a szombat délre elkészített közkonyhai ebédet is tönkretették. Az izraelita családok a településrészt feletti hegyen át menekültek el a felbőszült tömeg elől, míg mások lakásuk padlásán, pincékben, a kertek alján rejtőztek el. Számos embert, többek között Roth Adolfot, Klein Bélát és Fecher Ernőt is bántalmazták, Grün Ármint terhes felesége előtt ütötték le kalapcsal.

A teljes képhez hozzátartozik, hogy ezúttal is akadtak jóérzésű keresztények, akik segítettek zsidó szomszédaikat. Schwarcz László szabómester vallomását a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájában február 28-án jegyzőkönyvben rögzítették. Elmondása szerint több nem zsidó ismerősénél próbált menedéket találni, de senki nem merete befogadni. Életét végül az egyik ittas táma-

Ózd város kereskedelmi negyede

dónak köszönhetette, aki nem engedte, hogy kihurcolják az utcára és bántalmazzák.

A pogrom másnapján, február 24-én a rendőrség 46 embert vett őrizetbe, 9 személyt internáltak, akiknek a múltbeli magatartásáról is terhelő adatok voltak a rendőrség birtokában. Őket azonban nemsokára szabadon engedték... Kettő közülük nemsokára már egy másik bűnyűben kerültek a bíróság elé. Az egyik kirabolt kereskedőnek a helyi rendőrök azt mondták, ne tegyen feljelentést, örüljön, hogy túlélte az üldöztetéseket. Számos zsidó családnak ez jelentette az utolsó cseppet a pohárban, és szinte menekülve költöztek el a környékről. A pogromról többé szinte egy szó sem esett Ózdon, a település hallgatásba burkolózott. A miértekre ma is keressük a választ...

Az antiszemita pogromban az alábbi zsidó személyeket bántalmazták, rabolták ki:

- Eckstein (névváltoztatás után Erdős) Tibor (született 1909, meghalt 1983, szülei: Eckstein Ármint, Kóhn Julianna)
- Fecher Ernő (született 1905, szülei: Fecher Dávid, Ungár Janka)
- Fried Imre (felesége F Lipschitz Katalin)
- Goldsmann József
- Goldstein (névváltoztatás után Gerő) Béla (született 1890, szülei: Goldstein Ábrahám, Weisz Mária)
- Groszmann Henrikné született Goldberger Erzsébet (született 1900, szülei: Goldberger Vilmos, Klein Janka)
- Groszmann Péter
- Grün Ármint
- dr. Kiss Endréné született Goldberger Sarolta (született 1896,

meghalt 1984, szülei: Goldberger Vilmos, Klein Janka)

- Klein Béla (született 1927, szülei: Klein Dávid Dezső, Schwarcz Teréz)

- Lefkovics (névváltoztatás után Lendvai) Andor (született 1912, meghalt 1984, szülei: Lefkovics Dávid, Horovitz Ottília Eszter)

- Roth Adolf
- Schreiber Nándor (felesége Gattstein Margit)

- Schwarcz László (született 1918, meghalt 1991, szülei: Schwarcz Dávid, Danczinger Malvin)

- Singer Gyula
- Ungerleider Erzsébet (született 1921, szülei: Ungerleider Jenő, Goldberger Lídia)

- Ungerleider István (született 1913, szülei: Ungerleider Jenő, Goldberger Lídia)

- Weinberger Géza (született 1905, szülei: Weinberger Bernát, Freimann Janka)

- Weinberger Jenő
- Weinberger (névváltoztatás után Várkonyi) László (született 1917, meghalt 2002, anyja: Adler Hilda)

Kérjük, hogy aki információval rendelkezik az érintett személyekről, családjaikról, keressen minket az alábbi elérhetőségek egyikén: nagypeter.uraj@gmail.com, erdos.bence@gmail.com

Célunk, hogy az elhallgatott ózdi pogromról, továbbá az Ózd környéki zsidóságról egy hiánypótló könyvet készítsünk el, melyhez szintén várjuk bármilyen támogatásukat, valamint emlékeiket, dokumentumaikat a fent megadott e-mail-címeken.

A cikk a szerző, dr. Nagy Péter, valamint dr. Erdős Bence együttműködésének eredményeként született.

Zsidómentő rendőrkapitánynak állítottak emléket Pesterzsébeten

A jeruzsálemi Jad Vasem Intézet rendszeresen adományozza „A világ iga-za” elismerést azoknak, akik a vészidőszak idején zsidó vallásúakat mentettek meg.

A múlt évben Stolcz Zsigmond és felesége részesült a kitüntetésben, amelyet lányuk vehetett át.

Stolcz Zsigmond Egerben kezdte jogi tanulmányait, majd Budapesten kapott oklevelet, és 1935-ben a főváros rendőrkapitánya lett. Felesége, Katinka, Pásztor Ditta édesapjától tanult zongorázni, s a házuknál rendezett zeneesték lelkes szervezője és szereplője volt. 1923-ban keltek egybe szülővárosukban, Rimaszombatban. A háború alatt Stolcz alezredesi rangot ért el. Pincéjükben üldözötték sokaságát rejtegették.

Egyik beosztottja egy alkalommal azt jelentette, hogy hatvan összeszedett zsidót kell a gettóba kísérenie. „Majd én!” – mondta az alezredes. A következő utcasarkon szélnek eresztette őket. Egy ideig a világhírű pszichológus, Szondi Lipót is náluk rejtőzött. Őt végül sikerült Svájcba menekíteni. Pincéjükben a szénakupac tetején született egy kislány, aki ma is él.

Izrael Allam elismerése majdnem hatvan évig váratott magára. Itthon hősi életük „elismeréseképpen” 1951-ben mindkettejüket kitelepítették. Amikor visszakerültek, a ferenceseknél vállaltak pénzbeszedei állást.

Az emléktáblát Pesterzsébet-Soroksár rendőrkapitányságának falán helyezték el.

Az avatáson beszédet mondott Szabados Ákos, Pesterzsébet polgármestere. Jelen volt Bese Ferenc, Soroksár polgármestere, valamint a XX. kerület alpolgármestere, Kovács Eszter, Dávid László rendőrkapitány, Totha Péter Joel, a Dél-pesti körzet rabbi, tábori főrabbi és a Dél-pesti körzet elnöke, Kerényiné Rippner Zsuzsa.

Dr. Stolcz Zsigmond élettörténetét Mach Péter pesterzsébeti képviselő méltatta.

Olvasói levél

Givát Oz

Givát Ozt az a magyarországi Hasomer Hacair ifjúsági mozgalom hozta létre, melynek tagjai a háború idején segítettek a zsidók megmenekülését Budapesten. A ma már idős alapítók úgy kerültek ide, hogy 1949 peszáchján titokban átlépték a szlovák határt, mert a kommunista hatalom betiltotta a cionista mozgalmakat Magyarországon. Friss alijázóként földet kaptak Afulától délre.

A kibuc jelenlegi lakossága 475 fő, ami magában foglalja a Brazíliából jövő mozgalomtagokat.

1980-ban gyárat nyitottak, és ettől kezdve nem csak mezőgazdasággal foglalkoztak.

Érdekes adalék, hogy az egyik tagot, Arije Fleishmann egykor bíróság elé állították, ahol hangoztatta, hogy az izraeli kibuc inkább megvalósítja a kommunizmust, mint ez Magyarországon történik. Háromévi börtönbüntetésre ítélték, ahonnan egy év után szabadult, és kiengedték Izraelbe.

Arije Fleishmann sok más taggal együtt már meghalt, és a kibucukban van eltemetve.

Béke poraikra, ámen.

Singer Iván
Sydney

Mazsihisz Házi Segítségnyújtó Szolgálat

Elindult az első zsidó hitközségi fenntartásban működő házi segítségnyújtó szolgálat Magyarországon. A Mazsihisz Házi Segítségnyújtó Szolgálatának célcsoportjába elsődlegesen azok a másodgenerációs, zsidó közösséghez kötődő emberek tartoznak, akiknek a házi segítségnyújtás keretében saját otthonukban, lakókörnyezetükben biztosítjuk az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást. Küldetésünk, hogy olyan aktív támogatást kaphassanak mindennapi életükhöz, amely lehetővé teszi, hogy minél tovább maradhassanak biztonságot nyújtó, saját környezetükben.

A szolgáltatás igényelhető:

Mazsihisz Házi Segítségnyújtó Szolgálat

E-mail: hazisegitsegnyujtas@mazsihisz.hu

Telefon: +36-30-342-9172, +36-1-413-5500/268-as mellék

1075 Budapest, Síp utca 12.

Milyen szolgáltatásokat biztosítunk?

A házi segítségnyújtásban magasan képzett munkatársaink feladatuk ellátása során segítséget nyújtanak ahhoz, hogy az ellátást igénybe vevő fizikai, mentális, szociális szükségletei saját környezetében, az életkorának, élethelyzetének és egészségi állapotának megfelelően, a meglévő képességeinek fenntartásával biztosított legyen.

Gyógyszer- és MR-támogatás igénylése

Az alábbiakhoz igényelhetnek támogatást szociálisan rászoruló betegek:

1. Az újonnan szükségessé vált, az átlagosnál sokkal drágább gyógyszer beszerzése, egyhavi adagot figyelembe véve. Ez a támogatás alkalmankénti, tehát nem folyamatosan értendő. Az egyszeri gyógyszerbeszerzésre adható támogatás felső határa 60.000 Ft.

2. Magánorvosi MR-vizsgálat elvégzése, ha állami intézmény csak túl késői időpontra tudja azt vállalni. Az egyszeri magánorvosi MR-vizsgálatra adható támogatás felső határa 80.000 Ft.

Támogatásunk nem tartozik a hitközséghez, hanem egy magyar holokauszt túlélő magánjellegű kezdeményezés.

Részletesebb, az igénylés módjára is kiterjedő tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Továbbra is várjuk a szociálisan rászorulóknak jelentkezőiket.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek

Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: +36-1-413-5537,

+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

PrimeRate Kft.

ISSN 0133-1353

NAPTÁR

Október 6., péntek

Tisri 21.

Hajsánó rábó

Gyertyagyújtás: 5.56

Október 7., szombat

Tisri 22.

Sömini áceresz

Mázkir

Október 8., vasárnap

Tisri 23.

Szimchász tajró

Ünnep kimenetele: 6.56

Október 13., péntek

Tisri 28.

Gyertyagyújtás: 5.43

Október 14., szombat

Tisri 29.

Újholdhirdetés

Szombat kimenetele: 6.45

Október 15-16., vas.-hétfő Tisri 30. - Chesván 1. Újhold 1-2.

APRÓ- HIRDETÉS

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Heumann macesz rendelése országosan (kóser, strasbourg-i főrab-

binátus): paszkacentrum.hu/koser, 30-991-9941.

Gyűjtő venne saját részére bélyeggyűjteményt, postai képes levelezőlapot. 06-20-522-5690, 06-1-322-8439.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Nercet, rókát, mindenfajta szőrmebundát, teljes ruhanemű-hagyatékot vásárolok. Telefonszám: 06-20-229-0986.

Jeruzsálem, ahogyan Somos Péter látja

A Zsidó Fesztivál keretében nyílt meg kollégánk, barátunk, Somos Péter kiállítása *Jeruzsálem, ahogyan én látom* címmel Kiskunhalason. A tárlaton 35 fotót nézhetnek meg az érdeklődők egészen az év végéig. Ha valaki időt szán rá és figyelmesen nézi végig a fényképeket, észre fogja venni, hogy az alkotót kevésbé érdeklik az épületek. Azt szokás mondani némi bennfenteskedő felületességgel, hogy Somos Pétert a pillanat érdekli. Igen, így is fogalmazhatunk, de ez semmit nem mond a lényegről. Pétert ugyanis az élet érdekli. Bocsnat, nagybetűvel: az ÉLET. A szituációk, az emberek, a viszonyulások, a kapcsolatok. Úgy tartja a fényképezőgépet, hogy mi is részesülünk a pillanattól, sőt, helyben érezzük magunkat. Látszik, hogy a szereplők többnyire tudnak arról, hogy fotózzák őket, és ha ez még nem volna elegendő, örülnek is ennek. Nem csupán szereplői a fotónak, de cinkosai is. És mivel ők cinkosok, mi, a nézők beavatottak leszünk.

De ki is valójában, aki fényképezőgéppel az utcákat röjja?

Somos Péter (szül.: 1952) teljesen önszántából hagyta el Magyarországot 1983-ban, ahogyan akkoriban mondtuk: disszidált, majd 2006-ban tért haza. Hogy miért ment el? Mert elege lett abból, hogy nyolc éven át visszautasították az útlevélkérelmét, hogy bezárva érezte magát a saját országába. A közbeeső 23 esztendő Izraelben töltötte. Bár nem tudta pontosan, mi várja az Ígéret földjén, de élt kint távoli rokona. Még Magyarországon elvégzett az érettségi után egy két éves fotósiskolát, ahol a műtermi fotózástól a riportfotótól mindent megtanult, olyannyira, hogy egy darabig dolgozott is a szakmában, meghozta riportrésztelgennél, ami valljuk be, mai képeink is érződik.

Bár abban az időben éppen zenélt, szerette volna kipróbálni magát a fényképezésben, annál is inkább, mert néhány barátja jelentkezett az iskolába, és vonzotta őt a lehetőség.

Egy szociofotó-kísérlete máig emlékezetes számára: az egyik első osztályú szálloda előtt egy rossz öltözötű ember feküdt a járdán, ő meg le-

fényképezte. Egy rendőr szinte azonnal odalépett hozzá, és felszólította, hogy vegye ki a filmet a gépből, amit Péter megtagadott. A rendőr közölte, erre azért van szükség, mert mi van akkor, ha a fotót kiküldi Nyugatra, hogy ott azt bizonyítsák vele, tessék, így néz ki a valóságban a szocialista Magyarország.

Kint Izraelben éveken át nem jutott eszébe kézbe venni a fényképezőgépet, hiszen más dolga volt, belecsöppent a rádiózába, a Kol Jisráél (Izrael Hangja) nevű állami rádió magyar adásánál dolgozott. Akkoriban egyáltalán nem fotózott, amit persze ma már sajnál, hiszen hosszú esztendő maradtak ki.

A digitális technika berobbanását idegenkedve figyelte, mert úgy gondolta, az a fénykép, amibe utólag belenyúlhat a készítője, az már nem az igazi. Mára természetesen megbarátkozott a technikával, használja is, ám ahhoz ragaszkodik, hogy elkészült képeit utólag nem változtatja. Úgy gondolja, azért volt jó a fotósiskola, mert arra tanította az embereket, hogy ne csupán észrevegyék a lényeg, de képesek legyenek meg is örökíteni azt.

Manapság akárhányszor Izraelbe utazik, márpedig viszonylag sűrűn megy, egy kis Nikon gép mindig elkíséri. Témát ritkán keres, inkább a pillanatot fedezi fel. Azt vallja, hogy a pillanatot, amit az ember meglát és

sikerül is leképni, az csak az övé. Egyetlen szabályt azonban mindig betart: soha, semmilyen körülmények között nem fényképez senkit megalázó helyzetben. Nem a groteszk a cél, nem egy váratlan grimasz vagy suta mozdulat. Az persze más, amikor a jeruzsálemi Óvárosban sétálgatva egy amerikai turista észreveszi a kezében a gépet, pózba vágja magát és belevigyorog a lencsébe, vagy amikor két molett hölgy a lencséje kedvéért mókázni kezd.

Hogy a Somos Péter által készített fotók profik-e vagy amatőrök? Nem az ő dolga eldönteni. Számára a művészet anyanyelv. Akkor is az volt, amikor zenélt, akkor is, amikor ír. Egyetlen dolog fontos csupán: azért fotózik, mert szereti. És ezeken a képeken a szakmán kívül ez is látszik.

Minél tovább nézem Péter képeit, annál inkább az az érzésem, ez könnyű, hiszen csak ott kell lenni és kattintani. De közben mégsem. Ezekben a képekben van valami plusz, amit nehéz szavakba önteni, de akinek szeme van, az észreveszi.

És milyen is az az élet, amit Somos Péter fotói visszatükröznek? Derűs és jókedvű, de mindenkeletlen emberi. Tessék megnézni az embert, aki a Sírátófalhoz simul. De közben mintha beszélne is. Talán suttog. Mindezt teljes odaadással, magát semmitől nem zavartatva. Igen, vannak hozzá hasonló alakok Jeruzsálemben: ők nem zavarják senkit, őket sem zavarja senki. Emberünk elmerült a maga világában, és pontosan ez az, amit a fotó nagyon pontosan közvetít. Meghitt, ellesett pillanat. Egyszerűnek tűnik? Csak kattintani kell? Nem hiszem; ezt nem csupán észrevenni kell, de meglátni!

Egyáltalán nem kell tudnunk, de a 13 táncoló fiú, legalábbis én ennyit számoltam össze a karok, lábak és fejek alapján, egy vallásosoknak induló nyári tábor reklámoz. Ezek azok a srácok, akik vallásosok, de keményen dolgoznak, bevonulnak katonának, hogy védjék a hazájukat, és közben mindig a Tórást és a Talmudot tanulják. Na jó, nem mindig, most például önfeladten táncolnak. De olyan felszabadultan, hogy az embernek táncolni támad kedve. Vagy táborba menni.

És persze az Izraelben elmaradhatatlan, az utcákhoz szinte hozzá tartozó katonák. De feltűnik, hogy itt mindenki mosolyog? És hogy a jobb szélső csinos lány a kamerával flörtöl? Egy igazi megosztott pillanat, ami nem csupán a lencsét, de az utcát és a várost is megszépíti. Bár itthon is így tudnánk mosolyogni egymásra! Tiszán, érdek nélkül, és felhőtlenül. De biztos észrevették a fotóst, mondja valaki. Hát persze hogy észrevették! Eppen ez a lényeg. S hogy végül mi lesz ebből? Kézfogás, mesélés, ölelés.

Szóval csak óvatosan: csodákra képes az a masina, ha avatott kezekben van!

Bóka B. László/Zsima

Egy könyv, ami rólunk, a mi sikereinkről szól

Budapest ebben az évben ünnepli 150. születésnapját. A bis Hundert und zwanzig jókívánság tehát már nem aktuális. Mi mást kívánhatnánk a fővárosnak, mint azt, hogy maradjon nyitott, sokszínű, elfogadó és befogadó. Legyen egy kulturálisan izgalmas, élhető város, amelyben utódaink is jól fogják érezni magukat.

Sok minden történt az elmúlt százötven évben, jó is, rossz is, most leginkább csak a jóra emlékezünk. Ebben az évben egymást követik a várostörténeti kiállítások, séták, közösségi események, szociális programok, koncertek. A születésnap alkalmából több Budapest-könyv jelenik meg.

Nádor Éva *Micsoda évtizedek! Budapesti zsidó polgárok* című kötete nekünk különösen kedves, mivel bemutatja, milyen kiemelkedő szerepe volt a zsidóságnak abban, hogy az 1873. évi városszervezés után Budapest rövidesen egy modern világváros lett. A szerző kutatásaira támaszkodva ismerteti az egyesítés előzményeit, körülményeit, az asszimilációval és a polgárosodással kapcsolatos történelmi álláspontokat.

Az olvasók megismerhetik azokat a kiemelkedő zsidó személyiségeket, akik a politika, a gazdaság, a tudomány és a kultúra területén jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a századfordulóra Budapest felemelkedett az európai élvonalba. Vannak köztük olyanok, mint Weiss Manfréd és Goldberger Leó, akiket csaknem mindenki ismer, és mások, mint Wahrmann Mór vagy Balázs Mór, akiket elfelejtettek. A szerző nem csupán szakmai életútjukat mutatja be, de igyekszik választ adni arra, hogy tudásuk, képességeik mellett milyen emberi tulajdonságaiknak, életszemléletüknek köszönhetőek sikerüket.

Budapest világvárosi jellegét leginkább a nagyvárosi kultúrának köszönhetjük, amelybe kétségtelenül a zsidók vittek új, izgalmas színt, modernitást. Elsősorban nekik köszönhető a kávéházak, a kabarék, a modern színház, a sokszínű könyvkiadás és sajtó. Ugyancsak fontos szerepük volt a városkép alakításában, gondoljanak az Andrassy út palotáira, a Nagykörút, a Józsefváros, a Tereztváros bérpalotáira, vagy később a Lipótváros modern épületeire.

Nádor Éva a zsidó polgári életformát családörtöneteken keresztül mutatja be. Hogyan éltek? Mivel foglalkoztak? Milyen céljaik, álmaik voltak? Különösen értékesek a kispolgári családörtönetek, mivel a kispolgárság élete kevéssé feldolgozott, annak ellenére, hogy a pesti zsidóság nagyobb részét ők alkották.

A *Micsoda évtizedek! Budapesti zsidó polgárok* című könyv októbertől kapható a következő helyeken: Atlantisz Könyvsziget, Írók Boltja, Láng Téka, Örkény István Könyvesbolt, Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt.

Programajánlat Október

Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3., főemelet)

A programokat hétfői napokon, 15 órakor tartjuk.
Október 2.: Kacsvinszky Barbarának örülhetünk.
Október 9.: Vendégünk: Szunyogh Szabolcs!
Október 16.: Spánn Gábor látogat hozzánk. Előadásának címe: Karintytól Tabi Lászlóig
Október 23.: Állami ünnep!
Október 30.: A zongoránál Fűzy Gábor!

Nyékkládházán eladó egy 1800-as évek elején épült, egyedülálló ház, melyet korabeli kovácsoltvas kerítés véd. Az 1147 négyzetméteres telken garázs, melléképület és egy hátsó garzon is található. Az eredetileg mikvének készült épület, amely átalakítva nem volt, félméteres és méteres téglafalainak köszönhetően egy erődtűny. A pince a második világháborúban óvóhelyként szolgált, itt található a 2,5-3 m átmérőjű, természetesen kővel kirakott kút. Ha több információt szeretne, kérem, hívjon bizalommal: 06-30-146-3740. További képeket e-mailben tudok küldeni: stevee0219@gmail.com

MADRICH KÉPZÉS FELHÍVÁS

Az Élet Menete Alapítvány elkötelezett a holokauszt emlékeztetének ápolása, összefüggéseinek kutatása és a történetek oktatása iránt. Célunk, hogy „nagyzüleink múltja ne váljon gyermekeink jövőjévé”.

Ennek a küldetésnek a betöltéséhez hívunk Téged!

Ha 18-30 év közötti vagy és érdekel az a korszak, továbbá szeretnél erről minél több fiatalal és idősebbekkel beszélgetni, akkor várunk Önkéntesnek! Ha kreatív vagy és szeretsz emberekkel foglalkozni, akkor vegyél részt madrich képzésünkön!

A madrichok feladata lesz a Nemzetközi Élet Menete auschwitz-birkenau-i és krakkói programján a csoportok vezetése és koordinálása 2024 májusában. Az utazás során foglalkozások tartása és vezetések az autentikus helyszíneken szintén feladat lesz.

Ehhez kínálunk segítséget a 2023 novembere és 2024 márciusa közötti madrich képzési programunkban. A képzésen az alábbi témákról hallhatsz:

- Zsidó élet a holokauszt előtt
- Antijudaizmus, antiszemitizmus, nácizmus
- A zsidóellenes törvénykezés
- A gettók világa
- Az Endlösung
- Élet a náci táborokban
- Vissza az élet
- Az embermentés és az ellenállás

A program során gyakorlati, csoportvezetési ismereteket is elsajátíthatsz. Ehhez kapcsolódó gyakorlatok is lesznek.

A legjobban teljesítő madrich jelöltek csoportvezetőként felvételre kerülnek a 2024. május 5-8. közötti lengyelországi Nemzetközi Élet Meneten, ahol a képzés során elsajátított ismereteket a gyakorlatban is kipróbálhatják!

A madrich képzés elvégzéséről az Élet Menete tanúsítványt állít ki.

A program teljesítésének feltétele: Résztvétel a négy jelenléti konzultáción (2023. november 12. és december 10.; 2024. január 14. és február 11.), illetve a két napos lengyelországi felkészítő úton (2024. március 15-16.).

A képzés díja 10000 Ft/fő, amelyet a programot sikeresen teljesítőknél visszatérítünk.

Csatlakozz az Élet Menete madrich csapatához! Várunk!

Jelentkezni lehet az info@eletmenete.hu email címen,
2023. október 25-ig.